

Detaljplan för
Del av RIKSGRÄNSEN 1:8, handel m.m.
Kiruna kommun
Norrbottens län
Upprättad maj 2023

ANTAGANDE

Medverkande

Kiruna kommun

Kommunledningsförvaltningen
981 85 KIRUNA
Tfn vxl: 0980-70 000

Kommunens handläggare

Monika Paleckaityte
e-post: Monika.Paleckaityte@kiruna.se
tfn: 0980-755 64

Tyréns Sverige AB

Prästgatan 51
831 34 Östersund

Uppdragsansvarig

Katarina Zickerman
e-post: katarina.zickerman@tyrens.se
tfn: 010-452 28 67

Handläggare

Katarina Zickerman
e-post: katarina.zickerman@tyrens.se
tfn: 010-452 28 67

Detaljplanen tas fram i enlighet med Boverkets allmänna råd (BFS 2014:5) om planbestämmelser för detaljplan även om planbeskedet tagits efter 2020-09-30. Fram till 31 december 2021 är det frivilligt att använda författning (BFS 2020:5). Plankartan har ritats i AutoCAD med Focus detaljplan 2021 och SWE_Detaljplan_SIS_Bestämelsekatalog_v20180801.xml.”

KIRUNA KOMMUN
Kommunledningsförvaltningen

TYRÉNS

Innehåll

PLANBESKRIVNING	1
INLEDNING	1
Planhandlingar	1
Planprocessen	2
Planens syfte	3
BAKGRUND.....	3
Markgöförhållanden	3
Plandata.....	3
Områdets läge och areal.....	3
Tidigare beslut	5
Riksintressen	5
Natura 2000	9
Strandskydd	9
Naturskydd.....	9
Kulturskydd	11
Översiktliga planer och program	12
Planansökan och planbesked.....	13
Detaljplaner och områdesbestämmelser	13
Pågående planprocesser.....	13
Landsöverskridande intressen	14
Undersökning om betydande miljöpåverkan	14
Förutsättningar, förändringar och konsekvenser.....	15
Markförhållanden	15
Rekreation och friluftsliv.....	18
Bebyggelseområden	18
Landskapsbild.....	22
Kommunikationer	25
Teknisk försörjning.....	28
Tillgänglighet och trygghet	31
Störningar, risker och säkerhet.....	31
Miljökonsekvenser	33
Miljökonsekvensbeskrivning.....	33
Miljökvalitetsnormer	34
Genomförandefrågor	37
Tidplan	37
Genomförandetid	37
Ansvarsfördelning och huvudmannaskap.....	37
Lovplikt.....	37
Fastighetsrättsliga frågor	37
Gemensamhetsanläggningar, servitut och andra rättigheter	38
Ekonomiska frågor	38
Tekniska frågor.....	38
Samråd/Granskning	38
Medverkande tjänstemän	39
Kommunens tjänstemän.....	39

PLANBESKRIVNING

INLEDNING

En detaljplan är ett verktyg för kommunerna att reglera hur mark- och vattenområden ska användas. Detaljplaner används som underlag vid bygglovshandläggning.

Planarbetet påbörjas med att en undersökning av betydande miljöpåverkan (BMP) görs. I undersökningen utreds planens påverkan på miljön och vid större påverkan upprättar man även en miljökonsekvensbeskrivning. I samband med att undersökningen tas fram påbörjas även arbetet med planhandlingarna.

När en första version av planhandlingarna finns färdig godkänns de av kommunstyrelsen och skickas sedan ut på samråd till lantmäterimyndigheten, länsstyrelsen, sakägare samt andra berörda i minst tre veckor. Under denna period ges det möjlighet att komma in med skriftliga synpunkter på planen till kommunstyrelsen. Yttrandena sammanställs i en samrådsredogörelse tillsammans med kommunens kommentarer och planhandlingarna bearbetas.

Efter bearbetningen godkänns handlingarna och skickas ut på granskning i minst 30 dagar om detaljplanen antas medföra en betydande miljöpåverkan. De yttranden som inkommer under granskningen sammanställs i ett granskningsutlåtande med kommentarer från kommunen. Planhandlingarna bearbetas vid behov.

Detaljplanen godkänns av kommunstyrelsen och antas sedan av kommunfullmäktige. Berörda sakägare som senast under granskningstiden lämnat synpunkter som inte tillgodosetts har möjlighet att överklaga detaljplanen inom tre veckor från att antagandebeslutet anslagits på kommunens anslagstavla. Om ingen överklagar eller länsstyrelsen överprövar kommunens beslut vinner detaljplanen laga kraft. När detaljplanen vunnit laga kraft kan man söka bygglov i enlighet med planen.

PLANHANDLINGAR

Till planen hör:

- Plankarta med bestämmelser
- Planbeskrivning
- Fastighetsförteckning
- Grundkarta
- Undersökning av betydande miljöpåverkan
- Miljökonsekvensbeskrivning (*MKB – Detaljplan för del av Riksgränsen 1:8, 2021-09-29, rev. 2023-02-22, Tyréns AB*).
- Dagvattenutredning (*Dagvattenutredning Riksgränsen 1:8, 2021-09-27, rev. 2023-01-24, Tyréns AB*)
- Trafik- och parkeringsutredning (*Trafikutredning Riksgränsen 2021-09-29, rev. 2023-02-17, Tyréns AB*).
- Fågelinventering (*Inventering av häckande fåglar, 2022-10-02, Nordlund konsult*).
- Samrådsredogörelse
- Granskningsutlåtande

PLANPROCESSEN

Kommunstyrelsen (Ks) beslutade 2020-10-05, § 279 att lämna positivt planbesked för upprättande av detaljplan för Riksgränsen 1:8. Detaljplanen antas medföra betydande miljöpåverkan på kulturmiljö varför miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram. Planförslaget är bara delvis förenlig med kommunens översiktliga planering. I planbeskedet togs beslut att *översiktsplanen för Kiruna kommun 2018* samt *fördjupad översiktsplan för Torneträskområdet 2014* kan frångås och att detaljplanen därför behöver handläggas med utökat förfarande. Planprocessen regleras i plan- och bygglagens 5:e kapitel (SFS 2010:900). Förfarandets olika steg redovisas nedan:

Kungörelse. *Inför samrådet kungörs förslaget till detaljplan i ortstidning och genom anslag på kommunens anslagstavla. Kungörelsen ska innehålla information om var förslaget hålls tillgängligt, vilket område som avses, om detaljplanen avviker från översiktsplanen, hur lång samrådstiden är och att den som vill lämna synpunkter på förslaget kan göra det under samrådstiden, samt till vem synpunkter lämnas.*

Samråd. *Samrådet syftar till att samla in information, önskemål och synpunkter som berör planförslaget i ett tidigt skede i detaljplanearbetet. Dialog förs med länsstyrelsen, berörda myndigheter och kommuner, kända sakägare och boende, föreningar, allmänhet med flera. Syftet med samrådet är att förbättra beslutsunderlaget och att ge möjlighet till insyn och påverkan.*

Samrådsredogörelse. *Efter samrådet sammanställs inkomna synpunkter i en samrådsredogörelse. Handlingarna revideras då det bedöms vara relevant. Samrådsredogörelsen ingår inte formellt i processen, men bedöms öka tydligheten inför granskningen.*

Underrättelse och granskning. *Innan planen antas ska kommunen låta förslaget till detaljplan granskas under minst 30 dagar eftersom planen kan antas leda till betydande miljöpåverkan. Inför granskningen ska kommunen underrätta dem som berörs av förslaget, exempelvis sakägare, boende och övriga som har yttrat sig under samrådet om förslaget till detaljplan. Den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra detta skriftligen. Efter granskningen kan kommunen endast göra mindre ändringar av planförslaget. Om förslaget ändras väsentligt efter granskningen ska en ny granskning genomföras.*

Granskningsutlåtande. *Efter granskningstiden sammanställs inkomna synpunkter tillsammans med kommunens förslag till revideringar i ett granskningsutlåtande. Även synpunkterna från samrådet ska inkluderas i granskningsutlåtandet om dessa inte sammanställts tidigare. Handlingarna revideras då det bedöms vara relevant.*

Antagande. *Detaljplanen antas av Kommunfullmäktige.*

Laga kraft. *Om inget överklagande inkommit 3 veckor efter antagandet vinner detaljplanen laga kraft. Bygglöv kan därefter ges.*

Utökat förfarande

Planprocessen (aktuellt steg markeras med rött)

PLANENS SYFTE

Detaljplanens syfte är att med stor hänsyn till landskapsbilden möjliggöra för utveckling av besöksnäring och handel.

BAKGRUND

Området utgörs idag av en parkeringsyta, körbana (med anslutning från E10) och naturmark.

Parkeringsytan är en asfalterad yta. Del av marken inom planområdet nyttjats som landningsplats för helikopter för besöksnäringen och marken för detta arrenderas. När verksamheten lades ned nyttjades asfaltytan bland annat som rastplats av långtradarchaufförer vilket resulterade i en nedskräpning varför vägbom sattes upp.

Inga fler väganlutningar planeras till planområdet.

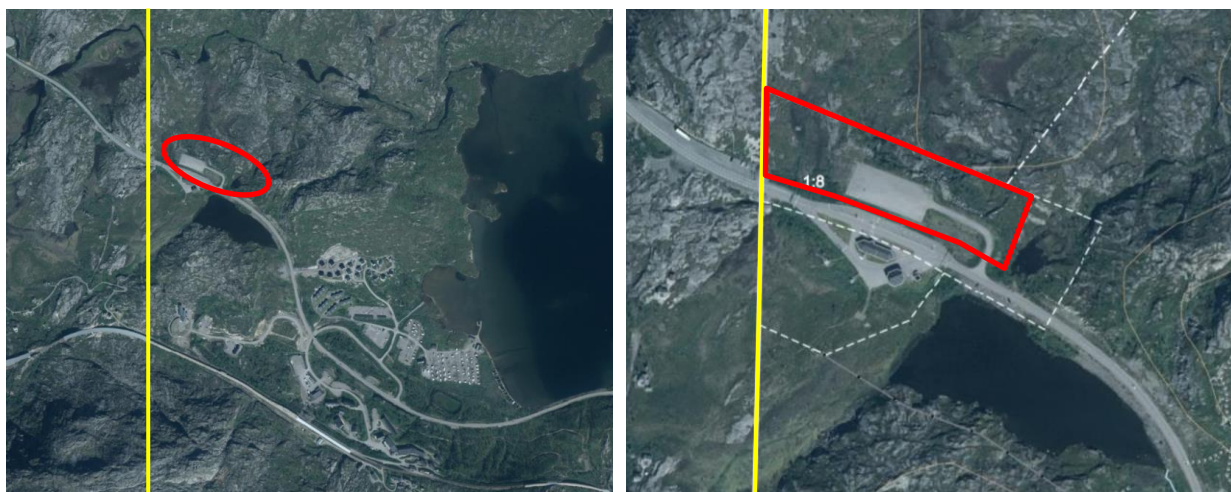
MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

Fastigheten (Riksgränsen 1:8) är privatägd och gränsar mot tre andra fastigheter: Jukkasjärvi Kronoöverloppsmark 1:1 i norr, Riksgränsen 1:6 i öster och Riksgränsen 1:7 (Tullverket, Björnfjell tullstation) i söder. I väster gränsar fastigheten till den norska nationsgränsen.

PLANDATA

Områdets läge och areal

Planområdet, om cirka 2 hektar, utgörs av del av fastigheten Riksgränsen 1:8 och är beläget i Riksgränsen i anslutning mot den norska gränsen. Området ligger norr om väg E10 och mitt emot planområdet (på södra sidan om vägen) finns Björnfjells tullstation. Planområdet omges i norr/öster och väster av kalfjäll med videsnår.

Översiktskartor, planområdet markeras ungefärligen med rött och landsgränsen markeras ungefärligen med gult (Källa underlagskartor: Metria.se 2021-03-08).

Foto på tullstationen som finns söder om planområdet (Foto: Tyréns AB 2020-10-19)

Foto på anslutningsväg och parkeringsytan med norskagränsen rakt fram i bild (Foto: Tyréns AB 2020-10-19)

TIDIGARE BESLUT

Riksintressen

Aktuellt planområdet ligger inom riksintresseområde för:

- Friluftsliv (enligt 3:6 miljöbalken)
- Rörligt friluftsliv (enligt 4:2 miljöbalken)
- Naturvård (enligt 3:6 miljöbalken)
- Rennäring (enligt 3:5 miljöbalken)
- Kulturmiljövård (enligt 3:6 miljöbalken)
- Kommunikation - Väg E:10 (enligt 3:8 miljöbalken)
- Totalförsvaret (enligt 3:9 miljöbalken)

Riksintresse för friluftsliv

Planområdet och hela fjällkedjan ligger inom riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap 6 § miljöbalken, *Norrbottnens fjällområde*. Riksintresseområdet utgörs av fjällkedjan mot Norge samt delar mot Finland. Torneälven och Muoniälven ingår också i ett område för friluftslivet som sträcker sig ner till kusten.

Planområdet ligger på kalvfjället i anslutning till väg E10 och utgörs av parkering och anslutningsväg. Kring de hårdgjorda ytorna finns videsnår och trivialt kalvfjäll. Direkt öster om planområdet finns en liten tjärn.

Friluftslivet bedöms inte påverkas på ett betydande sätt av planläggningen då området sedan tidigare är ianspråktaget och ligger i anslutning till väg E10.

Riksintresse för rörligt friluftsliv

Planområdet och stora delar kring Torneträsk ligger inom riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap 2 § miljöbalken, *Torneträsk-Paittasjärvi*. Kring Torneträsk finns natur- och kulturvärden som i sin helhet är av betydelse för turism och friluftsliv.

Planförslaget bedöms bidra positivt till riksintresse för rörligt friluftsliv. Detaljplanen möjliggör för utveckling av bland annat besöksnäring. Fler människor får möjligheten att komma närmare naturen och friluftslivet.

Riksintresse för naturvård

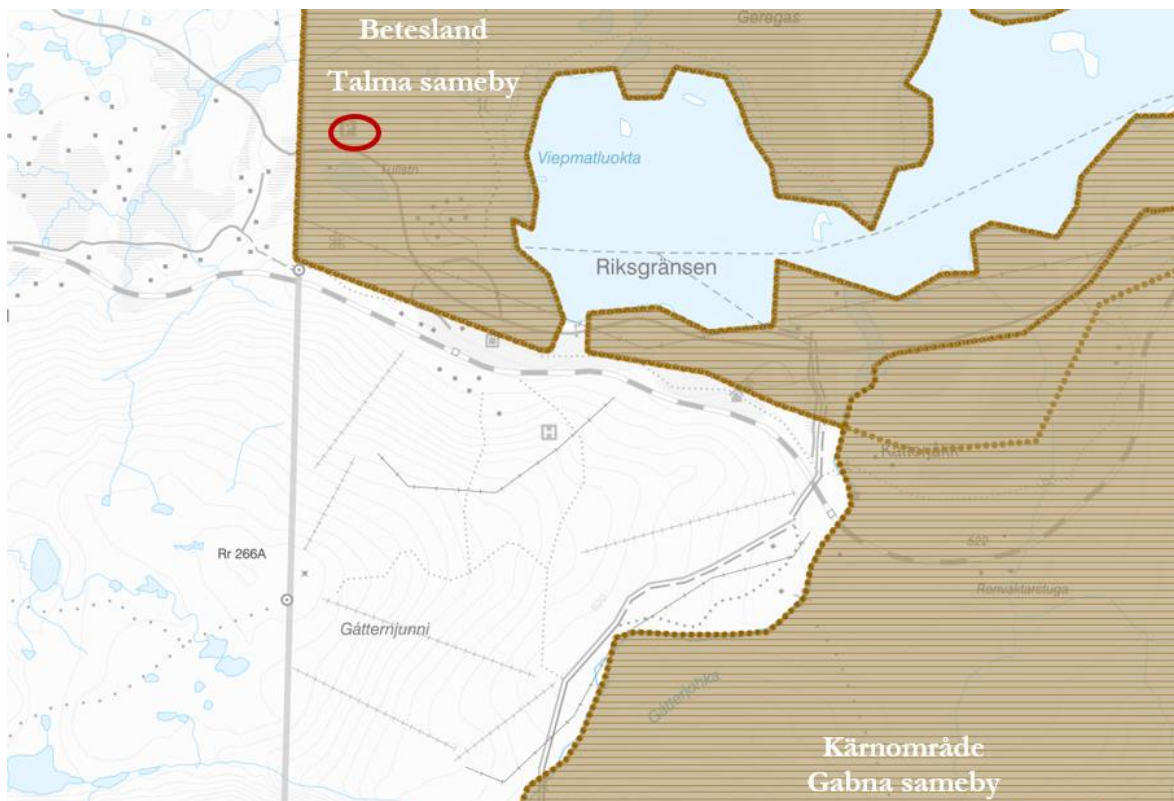
Planområdet och stora delar av fjällområdet ligger inom riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken, *Torneträsk*. Området Torneträsk ingår delvis i obrutet fjällområde och Abisko nationalpark omfattar delar av området. Torneträsk har med sin storlek och placering i Torneälvens övre lopp stor inverkan på vattenvariationerna i en stor del av älvsystemet.

Genomförandet av detaljplanen bedöms inte medföra en betydande inverkan på riksintresset naturvård då området sedan tidigare delvis är ianspråktaget. Det område som idag inte är hårdgjort och möjliggörs för exploatering består av trivialt kalvfjäll, se rubrik *Naturskydd*.

Riksintresse för rennäring

Planområdet ligger inom riksintresse för rennäringen. I miljöbalken 3 kap 5 § 2 st. anges att mark och vattenområden som är av riksintresse för rennäringen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Enligt första stycket samma paragraf ska även mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen så långt som möjligt skyddas.

Rennäringen i markerna kring Riksgränsen bedrivs av Gabna och Talma samebyar (se figur nedan). Samebyarnas avgränsning går precis genom Riksgränsen med Talma i norr och Gabna i söder.

Riksintresseområdena för rennäringen (enligt miljöbalken 3:5) i Riksgränsen med omnejd. Planområdets lokalisering markeras ungefärligt med rött.

Talma sameby

Talma sameby är den verksamma samebyn inom det nämnda riksintresseområdet. Samebyn sträcker sig från norska gränsen ner till områden kring Vittangi inom Kiruna kommun men har även sommarbetesmarker i Norge. Talma har cirka 20 gruppansvariga renskötare. Torneträsk är samebyns största och viktigaste kärnområde. Området används under barmarkstiden som sommarland väster om Laimoluokta sameviste, som vårländ öster om Laimoluokta, samt som höstland över hela kärnområdet. Området sträcker sig från riksröse 272 i väst till Buollancearru i öst, mellan riksgränsen i norr och Torneträsket i söder. Genom området passerar viktiga huvudflyttleder mellan årstidslandena. Betesmöjligheterna är goda såväl sommar som vintertid och det finns flera fasta och temporära renskötselplanläggningar inom området, bland annat arbets- och beteshagar, samevisten och renvaktarstugor.

Talma sameby har åretruntmark i anslutning till Riksgränsen men i övrigt inga utpekade särskilt viktiga områden för renen eller strategiskt viktiga områden för renskötseln med undantag för en arbetshage (rengärde) vid sjön Vassijaures södra strand mellan Vassijaure och Katterjåkk stationer.

Gabna sameby

Gabna sameby sträcker sig från norska gränsen i Kiruna kommun ner till områden kring Junosuando i Pajala kommun. Gabna sameby har sina åretruntmarker i Kiruna kommun liksom

vinterbetesmarker i Kiruna och Pajala kommuner. Samebyn har 11 registrerade renskötsel företag och har en av länsstyrelsen fastställd vinterhjord på högst 6500 djur.

I Riksgränsens närhet har Gabna sameby åretruntland. Renens viktiga områden inom betesmarken i närheten av Riksgränsen är utpekade trivselland och utgörs av ett stort sammanhängande område från Låktatjåkka, längs järnvägen till Katterjåkk och ut till den norska gränsen. Området avgränsas i väster av vattendraget Njuoraätno öster om Riksgränsen. Samebyns närmsta strategiska områden finns i höjd med byn Katterjåkk. Det är ett utpekade uppsamlingsområde och sträcker sig söderut. Från uppsamlingsområdet leder en icke röjd flyttled vidare sydöst mot Jorba Gearbil där det finns en svår passage samt en renvaktarstuga. Kring Vassijaure station, cirka 8 km öster om Riksgränsen, finns utpekade betes- och arbetshagar (rengärde) som är strategiskt viktiga för rennäringens bedrivande i området.

Planförslag och riksintresse för rennäring

Aktuellt planområde är sedan tidigare delvis ianspråktaget och utgörs av hårdgjorda ytor. Detaljplanen möjliggör en handelsetablering samt besöksanläggning för turism och tillfälligt boende. Etablering av handel bedöms inte leda till att människor rör sig från planområdet till omkringliggande natur. Besöksanläggningen för turism kan bidra till en ökad rörelse från planområdet ut i närområdet.

Eftersom ytorna är hårdgjorda och området ligger vid Björnfjells tullstation i direkt anslutning till E10 undviks området av renar då ingen betestillgång finns inom planområdet. Utifrån det bedöms de direkta konsekvenserna vara begränsade då planområdet utgör dålig betesmark och det i nuläget finns flera störningsmoment i området. Vid genomförande av detaljplanen bedöms inte några störningsmoment öka i någon nämnvärd utsträckning.

Sammanfattningsvis bedöms planförslaget inte påverka riksintresset för rennäringen eller rennäringen i stort på ett betydande sätt. Enligt Kiruna kommuns bedömning kommer de direkta och indirekta effekterna av planförslaget inte att kräva några åtgärder ur ett rennäringssperspektiv. Eftersom planområdet inte utgörs av någon betesmark i dagsläget och det sedan tidigare finns störningsmoment i området, som inte bedöms öka vid genomförandet av detaljplanen.

Riksintresse för kulturmiljövård

Planområdet och hela Riksgränsen ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövård, *Ofotenbanan* [BD 36] enligt 3 kap 6 § miljöbalken.

Torneträskområdet präglas främst av malmbanan och de lämningar som arbetet med denna bana gett upphov till. Inom området finns materialvägen, stationsbyggnader, grunder och kyrkogård efter anläggarsamhället vid Tornehamn och Katterjåkk, några äldre hus, grunder efter lokstall, hus, hotell och pumpstation vid bl.a. Riksgränsen och ingenjörsmäss i Björkliden. Många andra aktiviteter i området har också avsatt spår som gruvbrytning och kraftverksbyggande. Turismen i området utvecklades tidigt och samtidigt startade även den naturvetenskapliga forskningen i området.

Torneträskområdet är en kulturmiljö som innehåller en viktig del av Norrbottens industri- och teknikhistoria. Järnvägen blev landets första längre elektrifierade bana och med järnvägen kom gruvnäringen att få ett uppsving och turismen att utvecklas i området. Området har därför ett högt kulturhistoriskt värde. Torneträskområdet ingår i Norrbottens teknologiska megasystem.

En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har tagits fram för att analysera detaljplanens påverkan på kulturmiljön. Bedömningen är att det största värdet ur ett riksintressesperspektiv ligger i det omgivande landskapet och genom en varsam utformning kan påverkan på landskapsbilden minimeras och risk för skada på riksintresset kulturmiljö undvikas.

De åtgärder som planeras för att förebygga och motverka negativa effekter på kulturmiljön presenteras nedan. I planförslaget på s. 18-22 förtydligas hur dessa föreslagna åtgärder regleras i detaljplanen genom planbestämmelser för att säkerställa att skada på riksintresset inte uppstår.

Skadeförebyggande åtgärder berör:

- Volym (höjd/BYA)
- Fasad (färg/material/variation)
- Tak (takvinkel/material)
- Skyltanordningar och ljus (placering/utformning)
- Bibehålla naturliga markförhållanden i den mån det är möjligt
- Byggnadsantikvarisk kompetens vid bygglov

Bedömning av kommande utformning inom aktuellt planområde måste ske i bygglovsskedet och anpassning ska ske enligt bedömning och med stöd av gällande lagstiftning. I PBL (plan- och bygglagen) regleras bland annat att bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till landskapsbilden och kulturvärdena på platsen (2 kap 6 § PBL, 8 kap 9 § och 14 § PBL).

Plan och bygglag 2 kap 6 § - Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan [...].

Plan och bygglag 8 kap 9 § - En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen [...].

Plan och bygglag 8 kap 14 § - [...] Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Vid bygglovsskedet bör kommunen ta hjälp av någon med byggnadsantikvarisk kompetens som medverkar i utformningen. Detta framgår som en upplysning på plankartan.

Riksintresse för kommunikation

Planområdet gränsar till väg E10 som utgör riksintresse för kommunikation enligt 3 kap 8 § miljöbalken. E10 som sträcker sig mellan Töre vid Norrlandskusten och Riksgränsen, ingår i det utpekade TEN-T nätet och är av internationell betydelse.

Planförslaget bedöms inte påverka riksintresset negativt då inga ytterligare väganslutningar planeras. Hänsyn till gällande skyddsavstånd med hänseende på farligt gods och säkerhetszoner har tagits, se rubrik *Störningar, risker och säkerhet*.

Riksintresse för totalförsvaret

Aktuellt planområde och stora delar av området kring Riksgränsen/Abisko ligger inom MSA-ytan (Minimum Sector Altitude) för Abisko flygplats. Höga objekt inom MSA-området kan medföra skada varför Försvarmakten ska remitteras alla objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse respektive 45 meter inom sammanhållen bebyggelse.

Planförslaget bedöms inte påverka riksintresset på ett betydande sätt då högsta tillåtna nockhöjd är 10,5 meter.

Natura 2000

Planområdet ligger inte inom något Natura 2000 område. Däremot är Vassijaure, som ligger cirka 700 meter öster om planområdet, utpekad enligt Natura 2000 art- och habitatdirektivet. Därigenom ingår Vassijaure i Natura 2000-skyddat område vilket innebär att den biologiska mångfalden ska bibehållas genom bevarande och förbättring av naturmiljön.

Enligt de föroreningsberäkningar som tagits fram i samband med dagvattenutredningen (*Dagvattenutredning Riksgränsen 1:8, 2021-09-27, rev. 2023-01-24, Tyréns AB*) kommer planförslaget inte att påverka förutsättningarna för att uppnå Vassijaures miljökvalitetsnormer.

Anordnande av vatten och avlopp ska göras enligt gällande krav och regler så att ingen påverkan på grundvattnet eller naturvärden sker. Läs mer under rubriken "Vatten och avlopp".

Strandskydd

Vattendragen inom och i anslutning till planområdet omfattas inte av strandskydd.

Naturskydd

Inom fastigheten, eller i dess direkta närområde finns inte några, enligt lag, skyddade naturområden eller objekt. Närmsta skyddade naturområde, Vadvetjåkka nationalpark, ligger cirka 17 km nordost om planområdet. Abisko nationalpark ligger cirka 25 kilometer i östlig-sydlig riktning.

Fastigheten har delats in i två delar och naturmiljön inom respektive del kan beskrivas enligt följande

- Väster om utritat blått streck (figur nedan): exploaterad mark (väg, parkering, dagvattenhantering samt intilliggande fylld och påverkad mark) som bedöms vara av trivial karaktär med främst låga naturvärden.
- Öster om utritat blått streck: alpin naturmark som utgörs av kalvfjäll med berg i dagen och med hedvegetation, videbuskage och enstaka fjällbjörkar (tolkat från översiktliga kartor och foton). I östra delen finns en liten tjärn med öppen vattenspegel.

Blått streck: öster om strecket finns naturmark där vissa till påtagliga naturvärden, naturvärden inte kan uteslutas. Väster om strecket är området påverkat av exploatering kopplat till E10, anslutningsväg och parkeringsyta vilket troligen medför låga naturvärden.

Naturmark i fjällmiljö har vanligtvis minst ett *påtagligt naturvärde* och alla fjällmiljöer, även de som påverkats negativt av mänsklig aktivitet, har normalt åtminstone *visst naturvärde* (definition enligt svensk standard för Naturvärdesinventering). Inom fastigheten Riksgränsen 1:8 har naturmiljön påverkats av väg E10, anslutningsväg och parkeringsyta (se figur nedan) vilket inneburit en viss hydrologisk påverkan på vatten- och strandmiljöerna i närområdet. Bland annat används det lilla myrområdet i väster för hantering av dagvatten som kommer från södra sidan E10:an. Inga kärlväxter finns inrapporterade i Artportalen inom området, vilket indikerar att värdena inom området inte är högre än *visst*.

Översiktsfoto över området (med utsikt mot Norge) över fastighet Riksgränsen 1:8 med tullstationen till vänster om E10 (Nordlund, 2022). Foto: Maria Nordlund.

För området öster om blått streck kan *vissa till påtagliga naturvärden* av ordinär fjäll-karaktär inte uteslutas där framförallt tjärnen är ett värde i landskapet och kan utgöra livsmiljö för skyddade kärlväxter. Planområdet avgränsas så att tjärnen lämnas utanför i syfte att säkerställa dessa eventuella värden. Planområdesgränsen passerar som närmast cirka 1 meter från tjärnens strandlinje och följer befintligt släntfot för anslutningsväg.

Vid gjord fågelinventering (map. häckande fåglar; Nordlund, 2022) påträffades 13 olika arter varav sju arter bedömdes ha revir eller delar av sitt revir inom området (tabell nedan). Övriga arter var endast förbiflygande eller nyttjade området delvis (födosök i tjärnen). Ingen häckning av sjöfågel/vadare kunde alltså observeras i området kring tjärnen. Av de arter som bedömdes ha revir i området var det två arter som är rödlistade - björktrast (*Turdus pilaris*) och rödvingetrast (*Turdus iliacis*), bägge Nära hotad (NT). Vad gäller övriga organismer från djurriket finns en observation av lapphumla (*Bombus lapponicus*), från 2022, i området (Artportalen, 2022). Utifrån lapphumlans ekologi bedöms det inte vara troligt att lapphumlan har någon särskild koppling till planområdet.

Sammantaget bedöms området väster om blå linje (se figur ovan) uppnå ett visst naturvärde medan det inte går att utesluta påtagliga värden i området öster om blåa strecket. Högre naturvärden än påtagliga förefaller inte vara troligt inom någon del av fastigheten Riksgränsen 1:8. Utifrån nuvarande påverkansgrad i området samt resultat från gjord fågelinventering och de observationer som finns i Artportalen, bedöms inte bevarandestatusen påverkas negativt för

någon av de påträffade arterna inom (hela) fastigheten Riksgränsen 1:8. Eventuell habitatförlust för rödvingetrast och björktrast kan betraktas som försumbar och exploateringen kommer inte påverka populationerna negativt. Negativ påverkan på individnivå förefaller inte heller troligt. Det är dock viktigt i det inledande arbetet, med avbanning av naturmark, att undvika störning under pågående häckningsperiod i området (maj-augusti).

För utförligare beskrivning av metodik vid gjord fågelinventering och mer information om Artskyddsförordningen och rödlistan hänvisas till rapporten "Inventering av häckande fåglar – Riksgränsen" (Nordlund, 2022).

Art	Status/rödlistad	Antal revir (helt eller delvis inom området)	Endast obs/inga revir	Kommentar
Stenskvätta		1		Tydligt revirhävande, uppehöll sig frekvent/"stationärt" i området samt norr om området. Typisk biotop för arten.
Gråsiska		2		
Rödvingetrast	Nära hotad	1		I buskvegetationen vid parkeringen
Björktrast	Nära hotad	1		I buskvegetationen vid parkeringen, flygande ut och in i området
Enkelbeckasin		1		Noterad födosökande i juni och frekvent spelande över området i juli.
Rödbena			1	Födosökande i tjärn
Ängsplärka		1		Sågs mestadels i utkant av området, mot öst.
Rödstrupig piplärka	Sårbar		1	Sågs i juli utanför området. Revir utanför området.
Bergfink		1		
Bofink			1	Förbiflygande
Fjällpipare	Bilaga 1 (B)		1	Sågs flyga över området
Fiskmåsar	Nära hotad		8	Frekvent flygande över området
Gråhäger			2	Förbiflygande utanför området

Tabell över observerade fågelarter.

Kulturskydd

Området är ett av Norrbottens riksintressen för kulturmiljövården vilket ger skydd enligt miljöbalken. Inga byggnader inom eller i direkt anslutning till planområdet är i övrigt utpekade statliga byggnadsminnen eller skyddas genom andra juridiskt bindande skydd.

Planområdet berörs inte av några (kända) fornlämningar eller andra kulturskyddade områden eller objekt. Om fornlämningar påträffas under byggskedet ska arbetet avbrytas och länsstyrelsen kontaktas. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen (1988:950).

Översiktliga planer och program

Översiktsplan/Fördjupad översiktsplan

I gällande översiktsplan för Kiruna kommun (*Översiktsplan 2018, 2018-12-11*) pekas hela Riksgränsen ut för anläggningsturism. I och runt Riksgränsen finns mycket goda förutsättningar för skidåkning, fjällvandring och övrig upplevelseturism vilket bidrar till stora utvecklingsmöjligheter. Trycket för etableringar i området är stort och bedöms kunna leda till ökad attraktivitet. Nya exploateringar bör ske i anslutning till den befintliga bebyggelsen och med stor hänsyn till omgivningens höga kultur- och naturvärden samt till rennäringens behov. Ny start- och landningsplats för helikopter kan prövas vid tullen i Riksgränsen.

Kiruna kommun prioriterar riksintressen enligt MB 4:1 och MB 4:2 i sin översiktsplan med hänsyn till områdets natur och kulturvärden, men därutöver skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön i området vid Torneträsk-Riksgränsen. Turismen i Torneträskbygden är en viktig del av Kirunas utveckling och en bidragande del i att nå kommunens målsättning med 1000 nya jobb. Turismen är också av regionalt och centralt intresse.

Abisko pekas ut som Torneträskbygdens huvudsakliga serviceort, vilket innebär att handel och service i första hand bör lokaliseras här. Ny bebyggelse på annan ort prövas i detaljplan.

I den fördjupade översiktsplanen (FÖP) från 2014 (*Fördjupad översiktsplan för Torneträskområdet, januari 2014*) pekas hela Riksgränsen ut för anläggningsturism [Y1] och de övergripande målen är att prioritera skid- och vildmarksturism. Fortsatta möjligheter ges även för rennäringen och en viss utveckling av lokal service bör ske. Aktuellt planområde ligger strax norr om plangränsen för utvecklingsområde Riksgränsen och pekas inte ut för någon särskild markanvändning. För Riksgränsen finns även en karta i FÖP som redovisar *förändringsområden* där vissa förslagna förändringar beskrivs. I denna karta finns en symbol för helikopterplats inom aktuellt planområde men ingen övrig beskrivning finns.

Utdrag från mark- och vattenanvändning enligt det fördjupade översiktsplanen, planområdet markeras ungefärligen med blå stjärna (Källa: Fördjupad översiktsplan för Torneträskområdet FÖP, 2014-03-31)

1. RIKSGRÄNSEN - KATTERJÄKK

Övergripande mål

Området prioriteras för skid- och vildmarksturism, där möjligheter ges till stark utveckling av turism och rörligt friluftsliv. Fortsatta möjligheter ges även för renäringens bedrivande och en viss utveckling av lokal service bör ske. Det bör skapas ett tydligare samband mellan Riksgränsen och Katterjäkk, samtidigt som en tydligare uppdelning mellan de två områdenas olika funktioner och karaktärer bör framgå.

Utdrag från kommunens övergripande mål för Riksgränsen (Källa: Fördjupad översiktsplan för Torneträskområdet FÖP, 2014-03-31)

Aktuell detaljplan bedöms delvis vara förenlig med kommunens översiktliga planering då syftet med planen är att möjliggöra för utveckling av handel och turism vilket kan bidra till att öka det rörliga friluftslivet/turismen samtidigt som lokal service stärks. Planförslaget tar också hänsyn till omgivningens landskapsbild för att värna riksintresseområdet kulturmiljö. Enligt den övergripande planeringen bör nya exploateringar ske i anslutning till den befintliga bebyggelsen och nya etableringar för service/handel bör lokaliseras i Abisko. I översiktsplanen framgår att alternativa lokaliseringar kan prövas i detaljplan vilket är syftet med aktuellt planförslag. Förslaget planområde ligger i anslutning till befintlig bebyggelse i form av tullstationen och i närheten av övrig bebyggelse i Riksgränsen. Närheten till befintlig infrastruktur minskar behovet av ta ytterligare mark i anspråk och etablera ny infrastruktur. Samtidigt är platsen ianspråktagen sedan tidigare i och med den parkering som finns där i dagsläget. Planförslaget innebär möjlighet att etablera handel, vilket innebär ett avsteg mot inriktningen i översiktsplaneringen att nyetablering av handel och service i första hand ska lokaliseras till Abisko. Även om Abisko anges som huvudsaklig serviceort så finns möjlighet att pröva etableringar även på andra ställen inom kommunen. Planförslaget kan ge ett tillskott av service i Riksgränsens närområde vilket kan vara till nytta både för lokalsamhället och för besöksnäringen i området. Planförslaget möjliggör för besöksanläggningar för turism, vilket är i linje med det övergripande målet för Riksgränsen-Katterjäkk i den fördjupade översiktsplanen för Torneträskområdet. Ett genomförande av detaljplanen kommer innebära att möjligheten till att utveckla helikopterplats inom området försvinner.

Planansökan och planbesked

2020-10-05 §279 ger kommunstyrelsen ett positivt planbesked på planansökan. Ansökan (2020-06-05) avser utveckling av handelsplats med inriktning mot gränshandel. Handelsplatsen är planerad att inrymma livsmedels- handel, övrig handel, restaurang samt eventuella personalbostäder och hotell. Planbeskedet fastslår att frångå översiktsplanen för Kiruna kommun 2018 samt fördjupad översiktsplan för Torneträskområdet 2014. Detaljplanen ska upprättas med ett utökat förfarande.

Detaljplaner och områdesbestämmelser

Planområdet är inte tidigare detaljplanelagt.

Pågående planprocesser

Det pågår inga andra planprocesser i närheten av planområdet.

Landsöverskridande intressen

Plangränsen i väster följer landsgränsen till Norge. Kiruna kommun har samrått beslutet om planbesked avseende detaljplan för Riksgränsen 1:8 med Narviks kommun. I Narvik kommuns yttrande (2020-08-31) påtalas att följande behöver utredas i kommande detaljplaneläggning:

- Trafiksäkerhet och parkeringar
- Påverkan på tullstationens verksamhet
- Behov av helikopterplats enligt ÖP
- Påverkan på miljö, landskap, biologisk mångfald och friluftsliv
- Förekomst av föroreningar
- Rennäring
- Konsekvenser på handeln i Narviks kommun.

Kiruna kommun bedömer att ovanstående punkter har utretts och beskrivs på ett tillfredsställande sätt inom ramen för detaljplanens upprättande.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Kiruna kommun samråder undersökning av risk för betydande miljöpåverkan med Länsstyrelsen 2021-02-15. Kommunens bedömning är att ett genomförande av detaljplanen inte kan antas ge en betydande miljöpåverkan.

Länsstyrelsen svarar i undersökningssamråd (2021-03-09) att de inte delar kommunens bedömning.

I avgränsningssamråd för miljökonsekvensbeskrivning (2021-05-18) föreslår kommunen en avgränsning för miljökonsekvensbeskrivning och samråder denna med Länsstyrelsen. Länsstyrelsen svarar 2021-06-15 i yttrande över förslag till avgränsning av miljökonsekvensbeskrivning, MKB, detaljplan för Riksgränsen 1:8.

En Miljökonsekvensbeskrivning (*MKB – Detaljplan för del av Riksgränsen 1:8, 2021-09-29, rev. 2023-02-22, Tyréns AB*) har upprättats och biläggs detaljplanen.

FÖRUTSÄTTNINGAR, FÖRÄNDRINGAR OCH KONSEKVENSER

Markförhållanden

Utöver den yta som är ianspråktagen för parkering utgörs planområdet av alpin naturmark bestående av kalfjäll med berg i dagen och med hedvegetation, videbuskage och enstaka fjällbjörkar. Den ianspråktaga ytan har fyllts ut och är i nivå med väg E10 varför planområdet sluttar från mitten och utåt mot kanterna.

Översiktskarta, planområdet markeras ungefärligen med rött (Källa underlagskartor: Metria.se 2021-03-08).

Geoteknik

Enligt SGU:s kartunderlag utgörs marken inom området av berg och uppskattat jorddjup är 0 meter. Marken inom de centrala delarna av planområdet, som idag utgör en asfalterad parkering är relativt plan och ligger i nivå med E10:an medan ytterområdena är steniga och har en mer varierande topografi. Höjdskillnaderna varierar inom området och den största höjdskillnaden återfinns i mitten av planområdet från asfaltsytan (+506 m ö h RH 2000) till norr (+496 m ö h RH 2000). Den lokala variationen här beror på att fyllnadsmassor använts för att bygga parkeringsytan. I övrigt är höjdskillnaderna från asfaltsytan och anslutningsvägen ner till naturmarken cirka 3-6 meter.

Geoteknisk utredning har utförts under 28-29 juni 2022 (Tyréns, 2022). Marken bedöms översiktligt byggbar då området utgörs mestadels av berg i dagen med ett tunnare jordtäckte ovanpå (Tyréns 2022). Längst i väster utgörs jordtäcktet av ca. 0,5 m torv och silt, medan det mitt emellan plangränsen i väster och parkeringsytan är ett område med 1,2-1,5 m torv eller sand (Tyréns, 2022). Strax väster om befintliga parkeringsytan utgörs marken av ca. 1 m siltig sandig morän ovan berg och på den befintliga parkeringsytan och infartsvägen består marken av 1-2 m fyllnadsmassor av grus och sand (Tyréns, 2022). Anläggningskostnader för exempelvis vatten- och avloppsledningar fördyras om sprängning krävs.

Det krävs marklov för schaktning eller fyllning inom detaljplan om höjdläget avsevärt ändras (PBL 9 kap 11 §). Enligt rättspraxis innebär "avsevärd ändring av höjdläget" fyllnader eller schakt av mer än 0,5 meter.

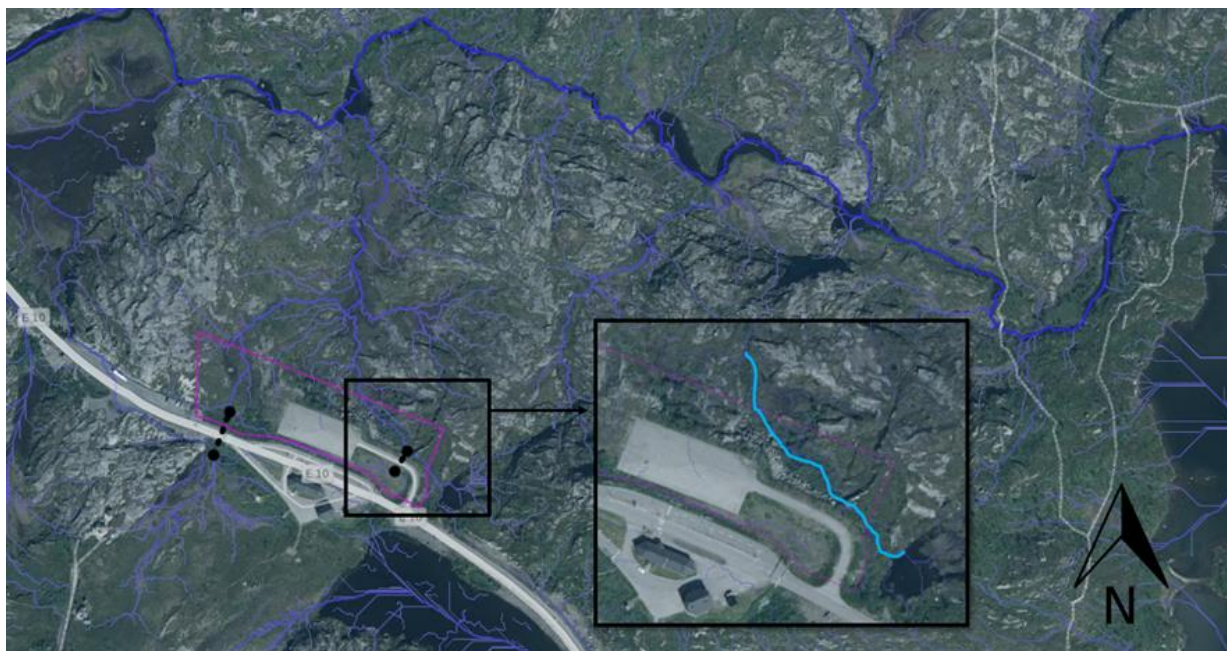
Foto taget från anslutningsvägen med riktning mot norr. På bilden syns slänt (fyllnadsmassor) mot planområdesgränsen i norr. (Foto: Tyréns AB 2020-10-19)

Hydrologiska förhållanden

Enligt SGU:s karteringar (2023) är den hydrauliska konduktiviteten i berggrunden inom planområdet 10-6,5 m/s. Jordens genomsläpplighet är inte bedömd för nordligaste Sverige men då jordlagren inom planområdet är obefintliga eller mycket tunna bedöms den vara av liten betydelse för de hydrologiska förhållandena.

Inom planområdet bedöms uttagsmöjligheterna av grundvatten i berggrunden vara goda (600-2000 l/h) och en brunn med osäker användning finns belägen strax söder om planområdet i anslutning till tullstationen på fastigheten Riksgränsen 1:7 (SGU, 2023).

Avvattning sker i dagsläget via ytlig avrinning norrut. I planområdets södra del, mellan parkeringsytan och väg E10, finns ett beväxt dike som avvattnas västerut och därefter norrut till närliggande vattendrag. Det dagvatten som rinner till sänkan inom planområdet avvattnas via en befintlig trumma norrut under anslutningsvägen till parkeringsplatsen. Allt dagvatten från planområdet mynnar i ytvattenförekomsten Vassijaure via en mindre bäck norr om planområdet. Vidare avvattnas den lilla tjärn öster om planområdet via ett rinnstråk som går genom östra plangräns precis norr om anslutningsvägen för sedan att ta sig norröver och ut genom norra plangräns (Dagvattenutredning, 2023, Tyréns).

Karta. Befintlig avvattning där huvudrinnstråk (blå linjer) och vägtrummor (svartstreckad) framgår (Scalgo live, 2023). Rinnstråk från tjärnen är visat med ljusblå linje i inzoomad bild. Planområdet markeras med lila linje. (Dagvattenutredning Riksgränsen 1:8, 2021-09-27, rev. 2023-01-24, Tyréns AB)

Översvämning och skyfall

Planområdet ligger i dagsläget på en utfylld yta/vall vilket gör att det ligger högre än omgivningen runtomkring. Någon risk för översvämning inom planområdet bedöms därför inte finnas enligt dagvattenutredningen (Dagvattenutredning Riksgränsen 1:8, Tyréns AB, 2021, rev. 2023).

Däremot kan det finnas risk att den lilla tjärnen direkt öster om planområdet översvämmas om naturlig avrinning från tjärnen (mot nordväst) påverkas. Planområdet bör höjdsättas så att avrinning inte sker mot öst. Se mer om dagvattenhanteringen under rubrik *Dagvatten*.

Ras och skred

Enligt kommunens översiktsplan kan ravinutveckling komma att öka till följd av klimatförändringar. Ökad nederbörd påverkar markens stabilitet med ökad risk för ras och skred. Intensiva regn och vattenmättade jordlager ökar risken för skred i moränmark och slamströmmar.

Bergen runt planområdet bedöms ha för låg lutning för att det skulle kunna uppstå ras och skred i dem. Vidare ligger planområdet i dagsläget på en utfylld yta/vall vilket gör att det ligger högre än omgivningen runtomkring.

Radon

Det finns risk för höga radonvärden i området. Höga radonhalter i inomhusluft kan medföra negativa effekter på människors hälsa. Det krävs dock vistelse under längre perioder för att radonhalterna överhuvudtaget ska kunna leda till några negativa effekter. Med anledning av planerad markanvändning och det faktum att det främst rör sig om kortare vistelser för de flesta besökarna bedöms radonhalterna inte innebära en risk. Förekomsten av markradon har inte undersökts inom området i samband med framtagande av detaljplanen.

Förorenad mark

Ingen misstanke finns om att markföroreningar förekommer inom planområdet. Frågan om sanering av förorenad mark hanteras om aktuellt enligt miljöbalkens bestämmelser.

Rekreation och friluftsliv

Riksgränsen är känt för sin skidåkning och framförallt offpistskidåkning. I skidsystemet finns 6 liftar och 29 nedfarter. Området runt Riksgränsen utgörs av storslagen fjällmiljö och är intressant för såväl besökare som invånare under både sommar- som vintertid. I riksgränsen och närliggande Björkliden finns turistanläggningar i form av hotell och lägenheter samt föreningsstugor.

Detaljplanen skapar förutsättningar för handel och besöksanläggningar. Dessa markanvändningar bedöms skapa möjlighet för utveckling av turism och service i Riksgränsen.

Bebyggelseområden

Befintliga förhållanden

Planområdet är idag obebyggt och består av en asfalterad parkeringsyta. På andra sidan E10 från planområdet finns Björnfjell tullstation. Tullstationen består av en huvudbyggnad om cirka 400 m² byggnadsyta (BYA), en garagebyggnad på cirka 200 m² BYA samt en mindre förrådsbyggnad. Utspridda i landskapet, sydväst om tullstationen finns flertalet mindre stugor. Cirka 500 meter söder om tullstationen passerar järnvägen vars skyddsvall skymtar från E10 i höjd med planområdet.

Planförslag

Planförslaget möjliggör för detaljhandel [**H**], besöksanläggning för turism [**R**] samt tillfällig vistelse för att möjliggöra konferensanläggningar och personalboende [**O**]. Planförslaget möjliggör även för teknisk anläggning [**E**].

Detaljhandel [**H**] omfattar alla slag av köp och försäljning av varor och tjänster. Försäljning av varor innefattar både dagligvaruhandel (exempelvis mat och hygienartiklar) och sällanköpshandel (exempelvis kläder och möbler). Handeln kan äga rum i butiker, stormarknader, stora varuhus eller gallerior och kan bedrivas inomhus eller utomhus. I användningen ingår, förutom butiksytan, tillhörande kontor, personalrum och lager för handelsverksamheten. Även tillhörande parkering och kundvagnsgarage ingår. I stormarknader och gallerior kan restauranger och caféer ingå.

Användningen besöksanläggningar [**R**] syftar till områden som riktar sig till turism och även sådant som kan ses som komplement till turismnäringen som exempelvis mindre butiker, restauranger, servicehus, verkstäder, garage, parkering och lekplats.

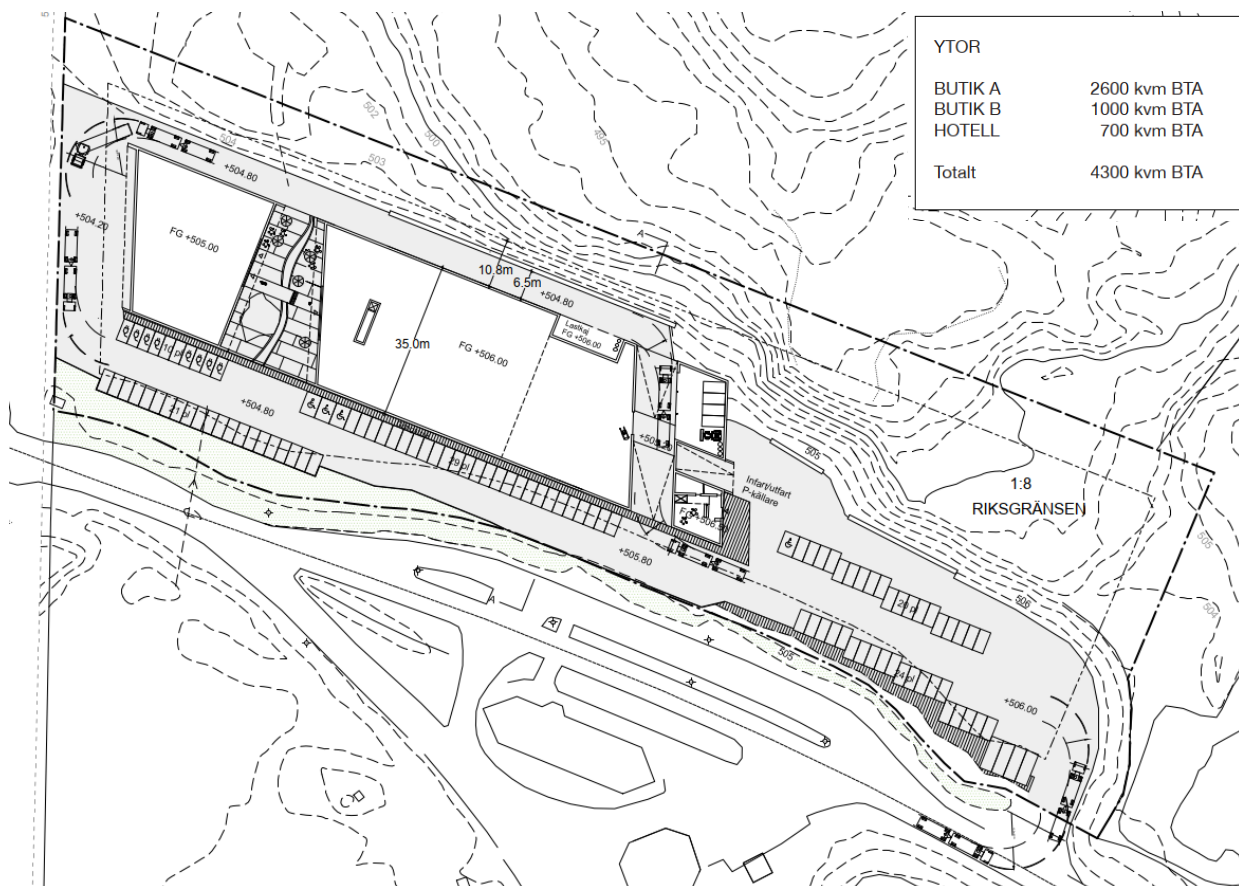
Med tillfällig vistelse [**O**] avses tillfällig övernattning på konferensanläggningar eller motsvarade samt personalboende som behövs för övrigt reglerade markanvändningar. Boendemöjligheter i Riksgränsen för säsongsarbetare är begränsad och tillgängligheten till aktuellt planområdet är begränsad i dagsläget varför tillfällig vistelse möjliggörs.

Användningen teknisk anläggning [**E**] används för områden för tekniskt ändamål. Även komplement till den tekniska anläggningen ingår i användningen. Området är utplacerad i planområdets sydöstra del med ett område om 10x10 meter.

Prickad mark (mark som inte får bebyggas) regleras 10 meter kring hela planområdesgränsen för att säkerställa avstånd till kringliggande naturmiljö och väg E10. Detta avstånd är det som också

generellt kommer att krävas för att inrymma framtida slänter (om marken fylls ut ytterligare) inom planområdet.

Byggrätten som regleras möjliggör för en största byggnadsarea (BYA) om 4 500m² inom hela området [e₁], en enskild byggnad får dock inte vara större än 2 600m² [e₂]. Området i plankartan som möjliggör bebyggelse är cirka 13 300m², vilket innebär att cirka 34 % av området som inte är prickad mark får bebyggas. Möjlig exploatering bedöms vara lämplig för ändamålet och platsen medan storleken samt utformningsbestämmelser som presenteras nedan syftar till att minimera inverkan på landskapsbilden, läs mer om detta under rubrik landskapsbild.

Illustrationen visar möjlig situationsplan. Med en exploateringsgrad om cirka 34%. (Källa: Lugnet arkitektur 2022-11-30)

Anpassningar till landskapsbilden med hänseende till riksintresse kulturmiljö säkerställs ytterligare genom utformningsbestämmelser i enlighet med framtagna MKB:

- [f₁] Tak och fasad ska gestaltas enhetligt. Byggnadernas framträdande delar ska domineras av naturmaterial med mörka dämpade kulörer.
- [f₂] Byggnadens volym ska sluttas ned mot väg E10 och taken ska vara framträdande.
- [f₃] Varje enskild byggnadskropp får inte vara längre än 78 meter.

- [f₄] Belysta skyltar ska ha ett fast sken och ska vara dämpade, skyltar får ej vara blinkande eller dominerande mot omgivningen. Skyltar och ljusreklam på byggnad ska anpassas till byggnadens karaktär, sitta på byggnadens fasad och får inte nå över taket.
- [f₅] Byggnaderna ska anpassas efter nuvarande terräng.
- [f₆] Ljuskällor ska vara nedåtriktade och utan ljussken uppåt för att begränsa ljusföroreningar.

Nedan visas illustration för föreslagen bebyggelseutformning, läs mer om resonemanget under rubriken landskapsbild.

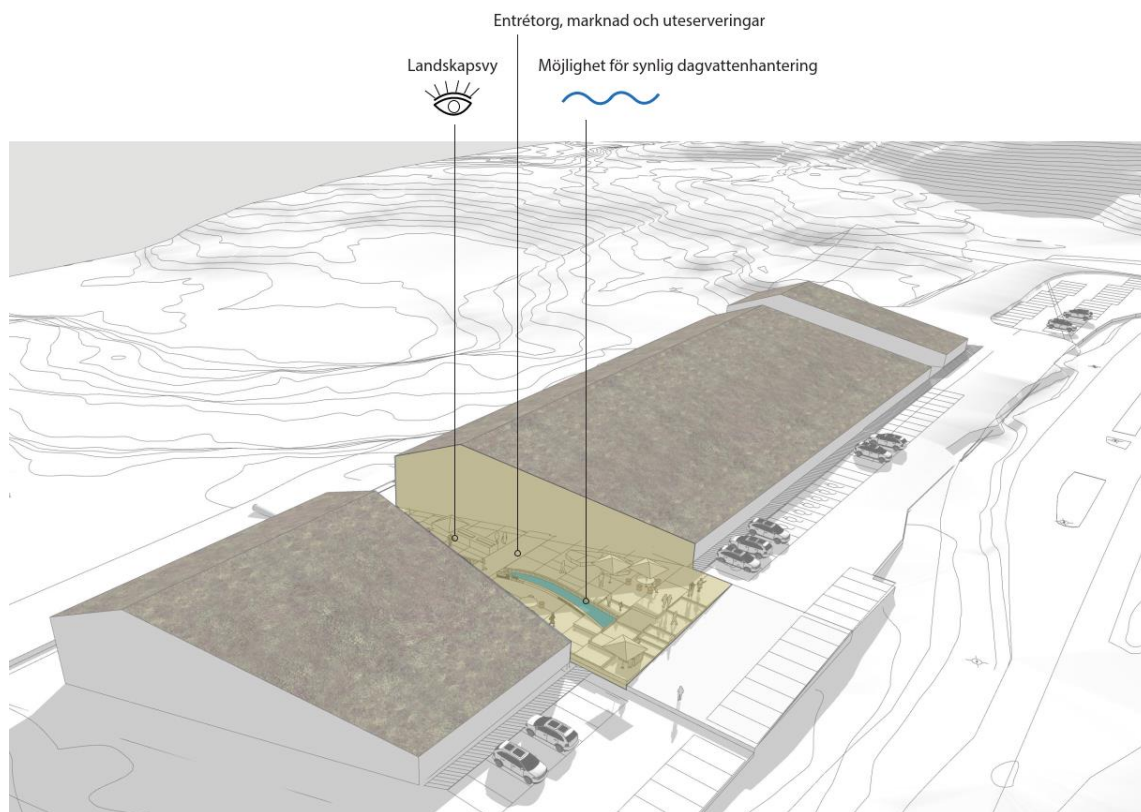
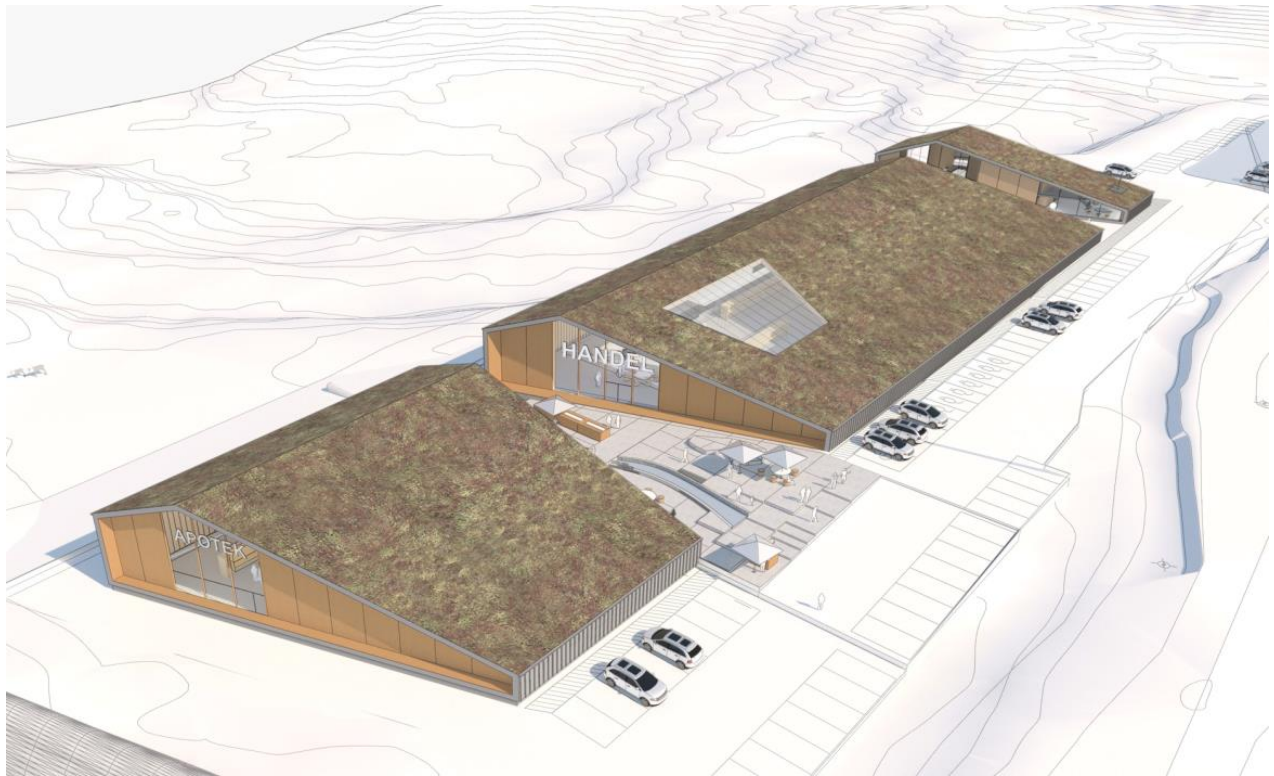

Illustration. Vy från syd för möjlig bebyggelse utformning (Lugnet arkitektur 2022-11-30).

Vy från syd för möjlig bebyggelse utformning (Källa: Lugnet arkitektur 2022-11-30)

Illustrationer Vy på torgytan från E10 (t.v.) och vy från baksidan av bebyggelseförslaget (t.h.) (Lugnet arkitektur 2022-11-30)

- Inom planområdet finns lokalt stora höjdskillnader. För att ytterligare minska inverkan på landskapsbilden i området regleras att slänter med en lutning på mer än 20% (1:5) ska vara beväxta med växter som är naturliga för området. Syftet är att undvika slänter i grovt stenmaterial vilket kan ge ett tråkigt och ofördelaktigt utseende under barmarkstid. Vid markbearbetning tas förslagsvis ytavtäckningen tillvara (det vill säga ytskikten på den naturliga marken) vilken därefter läggs tillbaka på slänten. Alternativt kan omfördelade massor sås in/planteras med växtlighet som passar till aktuell naturmiljö.
- Bygglov krävs även för att:
 - sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en skylt som har en area större än 1,0 m², eller
 - sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en ljusanordning.

För att anpassa bebyggelsen inom planområdet till omgivningen regleras en högsta nockhöjd om 10,5 meter med en minsta takvinkel om 12 grader. Samtidigt sätts en bestämmelse om att markens höjd över nollplanet får vara som högst 507 m [n3].

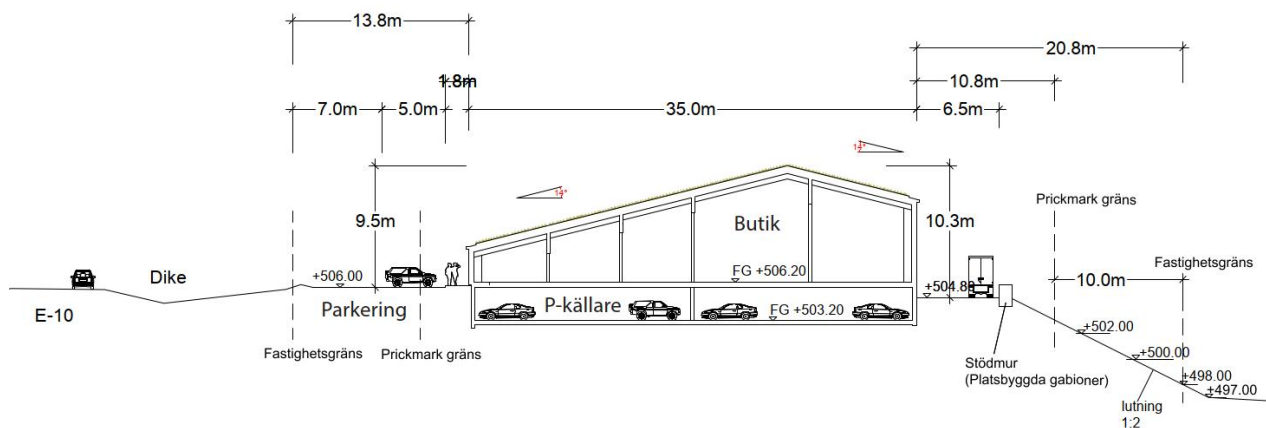

Illustration på hur byggnad med en volym som sluttar mot väg E10, en nockhöjd på 10,3 meter och en takvinkel på 14 grader kan se ut (Lugnet arkitektur 2022-11-30).

Offentlig och kommersiell service

Närmsta servicecentrum i kommunen är Abisko Östra, med cirka 150 invånare, skola och butik. Abisko Östra ligger cirka 35 km öster om Riksgränsen. Matvarubutiker finns i både Riksgränsen och Katterjåkk, cirka 2 km öster om Riksgränsen. Turism är den huvudsakliga sysselsättningen i Riksgränsen, Björkliden (cirka 30 km öster om Riksgränsen), Katterjåkk och Abisko m.fl. orter efter E10. Hotellen i området har mindre servicebutiker. Restauranger finns i Riksgränsen, Björkliden och Abisko turiststation.

Större delen av kommunens offentliga och kommersiella service är koncentrerad till huvudorten Kiruna som ligger cirka 130 km sydöst om planområdet.

I Narvik, Norge, cirka 40 km väster om Riksgränsen finns offentlig och kommersiell service som bland annat försörjer sina 15 000 invånare.

Ett genomförande av detaljplanen kan komma att medföra viss konkurrens för befintliga butiker i närområdet, både på den svenska och den norska sidan. Besöksanläggning och nya butiker till området kan även komma att komplettera den redan befintliga handeln på ett positivt sätt och stärka underlaget för all service inom området. Även konferensanläggning och besöksanläggning för turism kan tillkomma enligt detaljplanen.

Mängden gränshandel mellan Sverige och Norge varierar över tid och beror bland annat på skillnader i valutor, moms, skatt och andra faktorer som påverkar priset på en vara.

Någon separat handelsutredning har inte upprättats inom ramen för detaljplanens framtagande.

Landskapsbild

Planområdet ligger i ett öppet fjällandskap som bryts av högre berg och i viss mån bebyggelse. Landskapet är, mer eller mindre påverkat av den befintliga bebyggelsen och infrastruktur som finns men landskapet i sig utgör en storslagen miljö med den karga natur på fjället där Sverige och Norge möts.

Planområdet med Bjørnfjellet t.h. i bild och tullstationen t.v. Vy från anslutningsvägen. (Foto: Tyréns AB 2020-10-19)

Delar av planområdet är utfyllt för anläggandet av parkeringsytan och anslutningsväg varför denna mark ligger i nivå med E10:an. Norr om parkeringsytan/anslutningsvägen finns lokalt större höjdskillnader. Omgivande landskap varierar tydligt i marknivåer och naturen består av kalfjäll med videsnår.

Planområdet är mycket exponerat från väg E10 och på grund av att landskapet är så pass öppet syns planområdet från relativt långt avstånd. Närmsta bygnadsverk är bebyggelsen som utgör tullstationen består av två större byggnader samt ett mindre förråd. Byggnaderna är mörka träbyggnader i en våning men med varierande höjd och takutformning. Uppskattad högsta nockhöjd för byggnaderna är cirka 7-8 meter.

Platsen är *särskild* för att den utgörs av storslagen fjällmiljö men dock lokalt mycket påverkad av befintliga funktioner, främst E10, tullstation och närliggande Riksgränsen by. Ett genomförande av detaljplanen bedöms inte innebära risk för ytterligare negativ inverkan på landskapsbilden.

Förslaget ges om enkla, diskreta och storskaliga landskapsbyggnader med fasader i mörk, reliefbildande plåt som hålls i samma kulör både mot norr och syd. För att spegla det stora fjälllandskapets enkelhet och skala ges taket en lägre och mer framträdande takprofil mot E10. En viktig del av husens gestaltning som "landskapsbyggnad" är den enkelheten som består i att fasader mot norr och syd görs i liknande material och kulör som alla plåt detaljer runt tak/takfot och bildar en sammanhängande, monokrom helhet. Planförslaget bedöms vara anpassat till att ta hänsyn till den omgivande miljön. Se bebyggelseförslagets förhållande till fjällmiljön, E10 och tullstationen nedan.

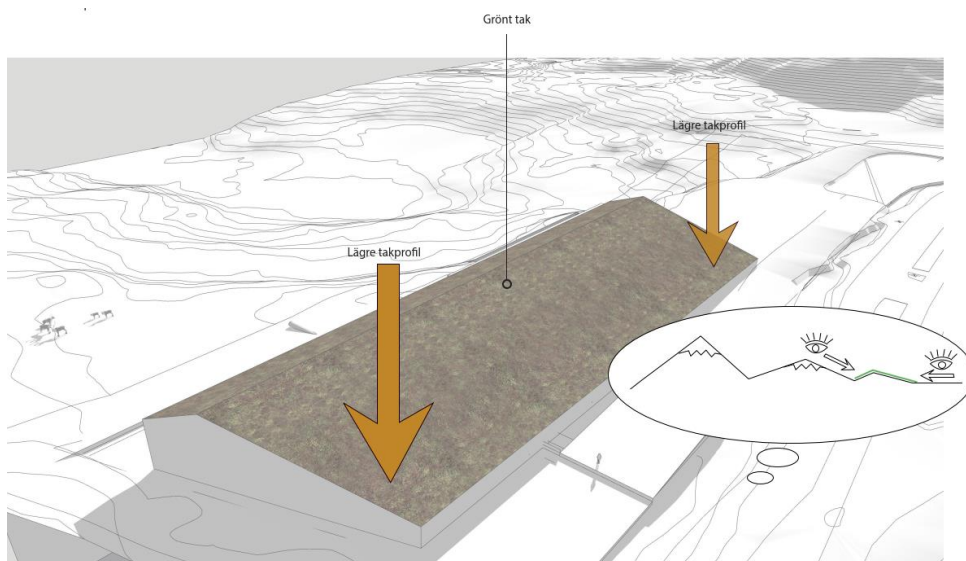

Illustration. Bebyggelseförslaget i förhållande till fjällmiljön (Lugnet arkitektur 2022-11-30).

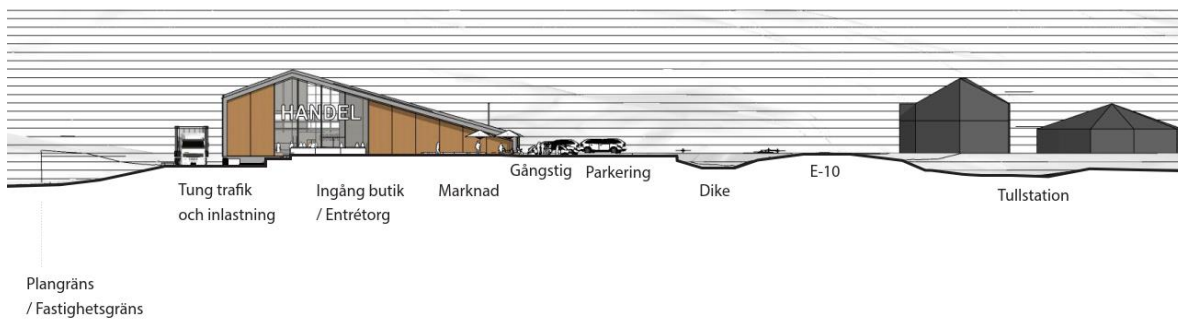

Illustration. Bebyggelseförslaget i förhållande till tullstationen (Lugnet arkitektur 2022-11-30).

Kommunikationer

Fordonstrafik

Planområdet gränsar i söder till väg E10. Som underlag till detaljplanen har *Trafikutredning Riksgränsen 2021-09-29, rev. 2023-02-17*, upprättats av Tyréns AB.

Förbi planområdet trafikeras väg E10 av 1 150 fordon/dygn (Årsdygnstrafik, ÅDT 2018) varav tung trafik utgör cirka 15 % av dessa. Trafiken är säsongsbetonad med mest trafik under sommarhalvåret. Hastighetsbegränsningen förbi planområdet är 30 km/h.

Kring Björnfjells tullstation kan det, särskilt vid dåligt väder, uppstå köer på E10. När vädret är dåligt kan det förekomma kolonnkörning längs E10:an. Det görs i både Sverige och Norge. I *Åtgärdsvalsstudie för Torneträskområdet 2018*, föreslås att befintliga ytor vid tullen på den svenska sidan struktureras om och att lämpliga uppställningsytor för tunga transporter tillskapas inom fastigheten.

Ett genomförande av detaljplanen, fullt utbyggt, har med Trafikverkets trafikstringsverktyg beräknats generera ett trafiktillskott till väg E10 på med 2000 fordon per dygn i ÅDT. Gränshandel är en företeelse som inte helt följer de beräkningar av trafikstring som finns i trafikstringsverktyget varför jämförelse med andra norsk/svenska gränshandelsdestinationer har gjorts för att skatta tillkommande trafik. När den jämförelsen görs så uppskattas att detaljplanens genomförande snarare kommer att alstra 600 fordon/dygn i ÅDT. En trafikökning med 2000 fordon/dygn bedöms inte innebära några framkomlighetsproblem på väg E10 för fordonstrafiken.

Den befintlig in- och utfarten mot E10 i planområdets sydöstra del avses nyttjas även efter exploatering. Även vid den mest trafikintensivaste perioden under sommaren visar kapacitetsberäkning att korsningen med E10 kommer att uppnå en god standard.

Trafikverket eftersträvar att antalet anslutningar till allmänna vägar begränsas. Vid ny eller ändrad utfart krävs det tillstånd enligt 39 § väglagen (1971:948).

Parkering

Kommunens parkeringsprogram (*Parkeringsprogram för Kiruna kommun*, antagen i kommunfullmäktige 2016-05-30, § 51) innehåller parkeringstal som ska vara vägledande för bedömning av lämpligt utrymme för parkering i plan- och bygglovsärenden. Programmet anger minsta antal bilplatser som ska anordnas till olika typer av butiker räknat per 1000 m² bruttoarea (BTA). För dagligvarubutik gäller 30 platser, sällanköp 20 platser och volymhandel 10 platser per 1000 m² BTA.

Detaljplanen reglerar inte bruttoarea (BTA) utan byggnadsarea (BYA) samt tillåten nockhöjd. För att uppskatta framtida parkeringsbehov utgår beräkningarna från att hela tillåtna BYA i planförslaget (4500 m²) nyttjas för dagligvaruhandel, vilket är den användning som medför det största behovet av parkeringsplatser i linje med kommunens parkeringstal. Beräknat med kommunens p-tal kommer behovet att vara 135 p-platser inom planområdet. I trafikutredningen (2021-09-29, rev. 2023-02-17) framgår att i jämförelse med andra gränshandelsdestinationer uppskattas parkeringsbehovet inom planområdet (inkluderat högsäsong) till 125- 185 p-platser.

Ett tillräckligt antal parkeringsplatser för bil bedöms kunna rymmas inom planområdet. Frågan om antal parkeringsplatser prövas i samband med bygglov.

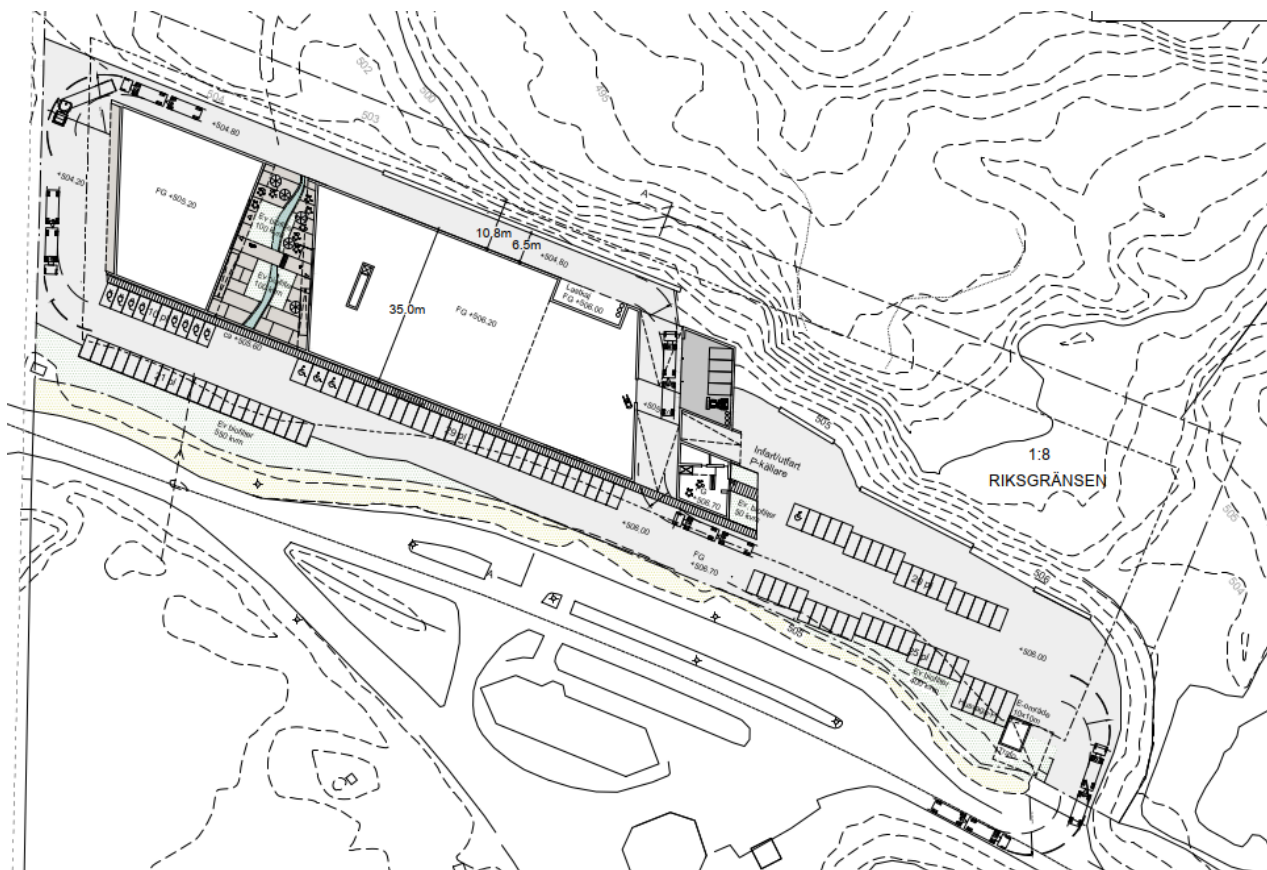

Illustration med tillåten exploatering (4300 m² BYA) och förslag till parkeringsplatser samt el-laddningsplatser (Lugnet arkitektur 2022-11-30).

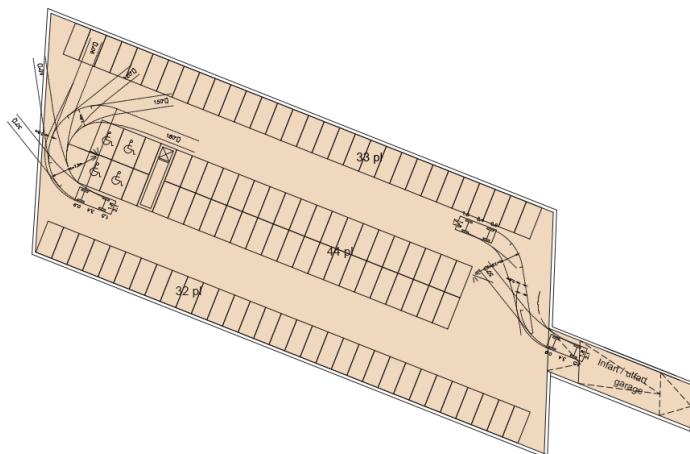

Illustration. Skiss på parkeringskällare (Lugnet arkitektur 2022-11-30).

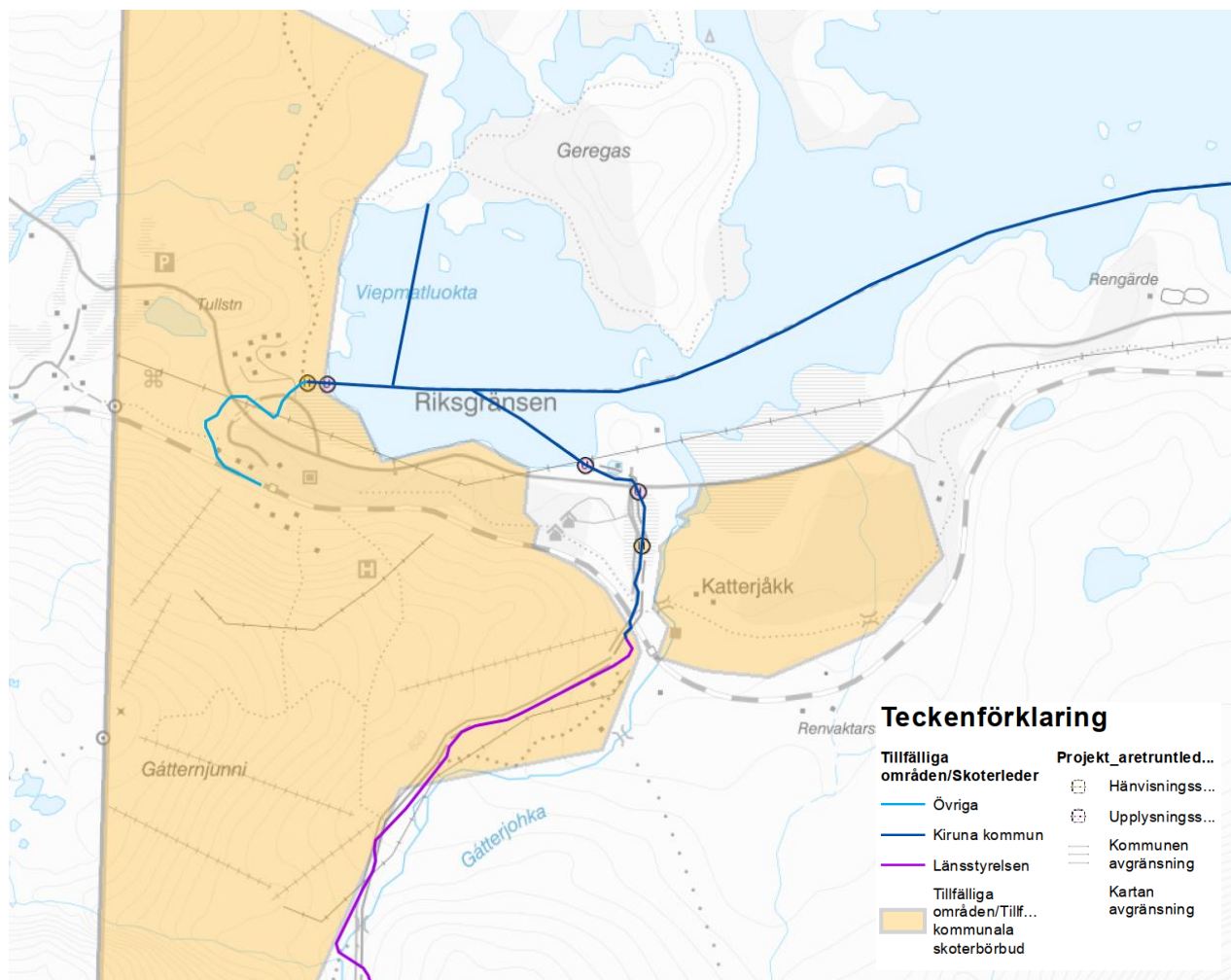
Gång- och skotertrafik

Det finns inga gång- och cykelvägar längs befintlig anslutningsväg. Gående och cyklister förväntas använda vägrenen till E10 eller vandringsleder för att ta sig till det nya handelsområdet.

Inga olyckor med oskyddade trafikanter har registrerats i Strada (register för alla sjukhus och polisrapporterade olyckor i trafiken). Ökade trafikmängder på E10 som en följd av detaljplanens

genomförande innebär att möjliga konflikter med oskyddade trafikanter ökar längs kortare sträckor. Där vägrenen är som smalast är hastighetsbegränsningen 30 km/h. Där skyltad hastighet är 80 km/h finns en bred vägren och det bedöms inte finnas behov av att anlägga gångbanor fram till parkeringarna (*Trafikutredning Riksgränsen 2021-09-29, rev. 2023-02-17, Tyréns AB*).

Vid aktuellt planområde råder generellt skoterförbud. Markerad skoterled passerar den centrala Riksgränsen. Skoterled som ansluter upp till planområdet bör med fördel kunna anordnas men hanteras i en annan process.

Kartan visar befintliga skoterleder tillsammans med tillfälliga områden för skoterförbud.

Helikoptertrafik

Del av marken inom planområdet nyttjats som landningsplats för helikopter för besöksnäringen och marken för detta arrenderas. I gällande ÖP (2018-12-11) framgår att en ny start- och landningsplats för helikopter kan prövas vid tullen i Riksgränsen.

Ingen helikopterlandningsplats kommer att regleras inom aktuellt planområde.

Att lyfta och landa med helikopter kan göras i Sverige inom områden som inte särskilt inrättats för sådant ändamål, tack vare allemansrätten. Ingen skada eller olägenhet för människa eller miljö får dock uppstå. Start- och landning får inte ske på samma plats (utom område anvisat för ändamålet) om det sker i frekvent omfattning (vägledande 500 flygrörelser/år).

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Planområdet ligger utanför verksamhetsområde för kommunalt vatten- och avlopp (VA). Närmsta förbindelsepunkt för kommunala ledningar ligger i de mer centrala delarna av Riksgränsen.

Avsikten är att enskild vatten- och avloppslösning anordnas inom fastigheten.

Dricksvattenförsörjningen är tänkt lösas genom att anlägga en enskild brunn i planområdets nordvästra hörn. Brunnen rekommenderas att utföras som en bergsborrad brunn då dessa har bättre skydd mot yttre föroreningar och är mindre känsliga för längre perioder av torka.

Spillvattenhanteringen föreslås lösas genom att anlägga ett enskilt minireningsverk som uppnår hög skyddsnivå i och med Natura-2000 recipient. För att säkerställa tillräcklig låg fosforhalt i utgående vatten rekommenderas även ett efterpoleringssteg för fosfor. Utgående vatten föreslås släppas till naturmarken norr om planområdet.

Enligt dagvattenutredning (*Tyréns AB 2021, rev. 2023*) finns det goda uttagsmöjligheter av grundvatten i berggrunden. Som producent eller tillhandahållare av dricksvatten i en offentlig eller kommersiell verksamhet måste dricksvattnet kontrolleras och uppfylla kraven i Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten.

Detaljplanen reglerar inte var avloppsanläggning ska placeras och inte heller val av teknisk lösning. Utifrån markens beskaffenhet (berg i dagen) föreslås att minireningsverk för avlopp anläggs. Ansökan om anordnande av enskilt avlopp ska skickas till miljökontoret Kiruna kommun.

Dagvatten

Kommunala dagvattenledningar finns inte anlagda i området idag.

Planområdet avvattnas i dagsläget norrut till ett mindre vattendrag som är registrerad som övrigt vatten men inte har några statusklassningar eller fastställda mål för miljö kvalitetsnormer. Det ingår dock i Torneälvens huvudavrinningsområde och utgör därmed Natura 2000 område enligt art- och habitatdirektivet vilket innebär att den biologiska mångfalden ska bibehållas. (*Dagvattenutredning Riksgränsen 1:8, Tyréns AB, 2021, rev. 2023*)

Vidare framgår det i dagvattenutredningen (*Tyréns AB, 2021, rev. 2023*) att vad gäller fördröjning finns inget behov då området nedströms planområdet utgörs av naturmark. Föroreningsberäkningarna visar dock att risk finns att föreslagen exploatering kommer överskrida gränsvärdet för ammoniakkväve varför planområdets dagvatten behöver renas. Det behöver säkerställas att det vatten som kommer, både via trumman under E10:an och från diken som avvattnar E10, på ett säkert sätt kan ledas runt/genom planområdet vid en markutfyllnad. Vatten från planområdet får inte belasta Trafikverkets diken eller den lilla tjärn i öster som utgör habitat för vissa fågelarter.

Reningen föreslås lösas med dagvattenbiofilter vilket innebär att mängden av alla ämnen utom fosfor och kväve minskar jämfört med befintlig situation. Mängden fosfor bedöms ligga inom osäkerheten i utförda beräkningar och mängden för tillkommande ammoniakkväve beräknas bli lägre än gränsvärdet om 1,0 µg/l varför föreslagen reningsåtgärd bedöms vara tillräcklig. Kontinuerlig skötsel av dagvattenanläggningen kommer att krävas för att funktionen ska bibehållas.

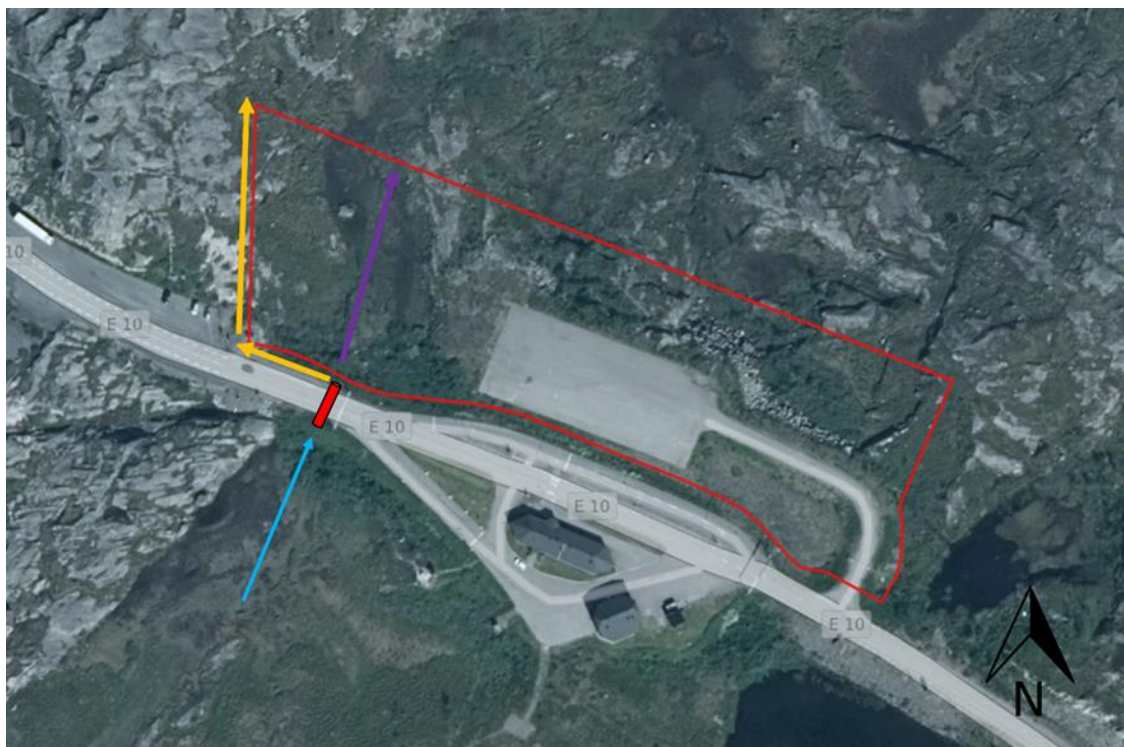
Ytor avsedda för dagvattenbiofilter regleras i detaljplanen med bestämmelse [n1] – hantering av dagvatten.

Planområdet höjdsätts så att dagvattnet leds till dagvattenbiofiltren via yttlig avrinning och dagvattenbiofiltren förses med dränledning och bräddanordning som släpper utgående vatten i slänten vid norra plangränsen. Detta för att säkerställa att planområdet inte belastar Trafikverkets dike samt tjärnen i öster vid höga flöden.

Genom bestämmelse [n2] säkerställs att marken höjdsätts så att dagvattnet rinner ytligt mot område avsett för dagvattenbiofilter [n1].

Vad avser påtryckande dagvatten kan det med fördel hanteras genom att säkerställa befintliga rinnstråket där det går i dagsläget. Genom att göra så nyttjas markens naturliga avrinningsförhållande och landskapsbilden bibehålls i enlighet med rekommendation i kulturmiljöutredningen.

Se karta nedan.

Förslag på säker förbiledning av påtryckande dagvatten (blå pil). Gula pilar illustrerar diken som kommer behövas om det påtryckande dagvattnet ska ledas omkring planområdet och lila pil illustrerar dike/kulvert om påtryckande dagvatten ska ledas genom planområdet i det läge där det går ett rinnstråk idag. (Dagvattenutredning 2021, rev. 2023 Tyréns AB).

El och värme

Inom Riksgränsen 1:8 finns 145 kV luftledning (Vattenfall Eldistribution AB) som löper längs med E10. Det finns 24 kV luftledning/markkabel som är ansluten till en nätstation strax söder om aktuellt planområde och väg E10 och med möjlig anslutning till aktuellt planområde. Dock är lokalnätet enligt uppgift mycket begränsat avseende uttag av större effektbehov i dagsläget. Detta innebär att förstärkningsåtgärder måste genomföras på 24 kV-nätet under de närmaste åren för att tillgodose detta. Någon fjärrvärme är inte utbyggt i Riksgränsen.

Inom planområdets östra del planeras ett område för en nätstation [E] för anslutning av ny bebyggelse. Någon byggnad får inte placeras på ett närmare avstånd än 5 meter från nätstationen och inte heller på ett närmare avstånd än 2 meter från E-områdesgränsen.

Anslutning till elnätet och anslutningsavgift anges av huvudman.

Tele- och datakommunikationer

Angränsande fastighet (Riksgränsen 1:7) är ansluten till telenät (Skanova).

Anslutning till telenät och anslutningsavgift anges av huvudman.

Avfall

Insamling av mat- och restavfall sköts av Kiruna Kommuns renhållning, Tekniska Verken. Kommunen ansvarar genom miljöbalken 15 kap. 3 § för avfall från hushåll och sådant avfall andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll.

Avfall under kommunalt ansvar skall lämnas över till renhållaren vid överenskommen/anvisad plats för att transportera bort det så ofta att olägenhet för människors och miljön inte uppstår. Hämtningsintervall och storlek på behållare ska motsvara behovet av avfall under kommunalt ansvar från fastigheten. Utsortering av förpackningar infaller under kommunalt ansvar från 1 januari 2027 för privat personer. Verksamheter bör använda samma sortering för att minska avfallsmängden.

Hänsyn måste tas till att renhållningsfordonet behöver sin plats, eventuella parkeringsförbud och spärrlinjer kan tänkas behövas för att undvika backning på allmänna ytor där individer vistas. Det finns ett behov av att samlokalisera en återvinningstation i anslutning till området för att underlätta för den enskilde. Handel kommer att dra fler individer än vad tidigare bebyggelse gjort. Utan en plats att återvinna blir platsen lätt åtskild från dessa åtaganden. Utan samlokalisering ligger den närmst planerade återvinningstationen ca 4 mil bort vilket ökar riskerna för nedskräpning markant av området. I dagsläget är närmsta återvinningstation i Kiruna vilket är ca 13 mil bort.

Vid ny- och ombyggnation av avfallsutrymmen ska Avfall Sveriges ”Handbok för avfallsutrymmen” (2018) följas. Handboken reglerar lagkrav samt rekommendationer för transport, förvaring och dimensionering av avfallsutrymmen. Detta gäller eventuella kvartersnära insamlingslösningar för villor eller avfallsutrymmen för företag eller flerfamiljshus.

Räddningstjänst

Insattiden för räddningstjänsten är lång. Brandvärn finns i Abisko och insatsstyrka på heltid finns i Kiruna.

Snöhantering

Vid planering måste hänsyn till den prognostiserade ökade snömängden tas. Ökad belastning på tak bör beaktas. Uppläggningsytor för snö ska finnas inom den egna fastigheten och dessa bör inte placeras i den östra delen av planområdet för att undvika direkt snösmältning till den lilla tjärnen i öster.

Fastighetsägaren ansvarar för snöröjning inom den egna fastigheten. Trafikverket ansvarar för snöröjning av E10 i anslutning till planområdet.

Behovet av parkeringsplatser är enligt Trafikutredning Riksgränsen (2021, rev. 2023 Tyréns) 125 platser vintertid medan det under högsäsongen mitt i sommaren behövs 185 parkeringsplatser. Samråd mellan fastighetsägaren och Trafikverket krävs för att delar av den mark som föreslås för parkeringsändamål, under perioden från och med 1 oktober till och med 30 april, eventuellt ska kunna användas för slungad snö från väg E10. Parkering på platsen är då möjlig 1/5-30/9.

Besökandes säkerhet måste säkerställas vid snöröjning med snöslunga. Tillfälliga åtgärder vintertid kan behövas för att trygga säker förflyttning inom planområdet. Det behöver säkerställas att snö som slungas från väg E10 inte förhindrar dagvattenanläggningarnas och dagvattenhanteringsens funktion på fastigheten Riksgränsen 1:8. Dessa frågor bör hanteras vid tidigare nämnda samråd mellan fastighetsägaren och Trafikverket.

Skydd av ledningar

Hänsyn till eventuella befintliga ledningar måste tas under om- och tillbyggnad. Vid markarbeten ska berörda ledningsägare kontaktas för begäran om ledningsanvisning. Detta ska göras i god tid innan planerade grävningsarbeten.

Tillgänglighet och trygghet

Att människor med olika typer av funktionsnedsättningar och i alla åldrar kan bli fullt delaktiga i samhällslivet, ska alltid beaktas fullt ut vid nybyggnation. Alla ytor ska göras tillgängliga, trygga och användbara för alla grupper av människor så långt det är möjligt.

Störningar, risker och säkerhet

Planeringen får inte leda till störningar som kan innebära olägenheter för människors hälsa (vilket definieras i 9 kap 3 § miljöbalken). Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan ha en menlig inverkan på hälsan. Även de störningar som i första hand påverkar välbefinnandet kan vara olägenheter för människors hälsa, till exempel buller. Bedömningen av om en störning inverkar menligt på hälsan beror på hur människor i allmänhet uppfattar situationen. För att störningen ska omfattas av bestämmelsen krävs att den har en viss varaktighet, antingen genom att den pågår under en sammanhängande tid eller att den återkommer, regelbundet eller oregelbundet.

Bebyggelsefritt avstånd och säkerhetszon

Vägars sidoområde behöver generellt utformas så att risken för svåra personskador vid avkörningsolyckor förebyggs. Säkerhetszonens bredd är beroende av bland annat högsta tillåten hastighet och trafikflöde. Det finns också andra skäl till att det behövs ett fritt utrymme längs vägar, bland annat för snöupplag och för att få plats med vägmärken och belysning. Därutöver måste Trafikverkets riktlinje om bebyggelsefritt avstånd från väg E10 om 30 meter från vägområdet (körbana inklusive diken och slänter) tas i beaktande. (*Trafikutredning Riksgränsen 2021-09-29, rev. 2023-02-17, Tyréns AB*)

Plangränsen angränsar till E10:ans vägområde, cirka 7 meter från vägens körbana. Enligt planförslaget tillåts att bebyggelse uppförs som närmast 10 meter från vägområdet. Enligt Trafikverkets riktlinjer för statligt vägnät bör en säkerhetszon på två meter hållas för en ÅDT på 3100 fordon/dygn, vilket således är uppfyllt i aktuellt planförslag. (*Krav - VGU, Vägars och gators utformning, kap 8.4.9.2.3, Trafikverket*)

Transportled farligt gods

E10 är utpekad led för transport av farligt gods. Länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten har tagit fram riktlinjer för fysisk planering med hänsyn till farligt gods (*Riktlinjer för fysisk planering – Skyddsavstånd till transportleder för farligt gods i Norrbottens och Västerbottens län, 2019*). Aktuellt planområde ligger inom vad som klassas som riskhanteringsområde enligt riktlinjerna (150 meter från transportleden).

I *Trafikutredning Riksgränsen 2021-09-29, rev. 2023-02-17*, framgår att inget skyddsavstånd eller åtgärd behöver vidtas med avseende på närheten till transportleden. Det tack vare föreslagen markanvändning, relativt få transporter med farligt gods i höjd med planområdet (understiger

300 lastbilar per dygn efter exploatering år 2040) samt låg hastighetsbegränsning (30 km/h) på E10 förbi planområdet.

Trafikbuller

Den 1 juni 2015 trädde *Förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader* i kraft (med stöd av 9 kap 12 § miljöbalken). Förordningen innehåller bestämmelser om riktvärden för buller utomhus från spårtrafik, vägar och flygplatser vid bostadsbyggnader. Bestämmelserna ska tillämpas vid bedömningen av om kravet på förebyggande av olägenhet för människors hälsa i plan- och bygglagen är uppfyllt i planläggning, bygglov och förhandsbesked. Buller från spårtrafik och vägar bör inte enligt förordningen överskrida:

- 60 dBA ekvivalentnivå vid fasad (65 dBA ekvivalentnivå för en bostad om högst 35 m²)
- 50 dBA ekvivalentnivå vid uteplats i anslutning till bostad
- 70 dBA maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad

I den aktuella detaljplanen möjliggörs inte för varaktigt boende varför riktvärden för buller inte bedöms vara tillämbart.

För att översiktligt bedöma hur buller från väg E10 påverkar aktuellt planområde har metod enligt *Hur mycket bullrar vägtrafiken?* (Boverket och Sveriges kommuner och landsting) använts.

Väg	Antal fordon Årsdygnstrafik [ÅDT] efter exploatering	Andel tung trafik [%]	Hastighet [km/h]
E10 i höjd med Planområdet	3150	15%	30

Siffror från Trafikutredning Riksgränsen 2021-09-21

Beräknad bullernivå är 59 dBA 10 meter från vägmitt och 50 dBA nås vid ett avstånd på 50 meter. Planområdet är därmed inte utsättas för några olägenheter från vägen (*Trafikutredning Riksgränsen 2021-09-29, rev. 2023-02-17, Tyréns AB*).

Räddningstjänst

Vid utformning och placering av byggnader ska hänsyn tas till lång insatstid för räddningstjänsten.

Miljökonsekvenser

Enligt 6 kap miljöbalken om miljöbedömningar ska en myndighet eller kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program göra en strategisk miljöbedömning av planen, programmet eller ändringen, om dess genomförande kan antas medföra BMP (betydande miljöpåverkan). Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planeringen så att en hållbar utveckling främjas.

Innan myndigheten eller kommunen tar ställning till om BMP kan antas uppstå ska undersökning göras som identifierar de omständigheter som talar för eller emot att BMP kan uppstå (enligt de kriterier som anges i *Miljöbedömningsförordning*, SFS 2017:966). När undersökningen är genomförd ska kommunen eller myndigheten ta ett särskilt beslut som redovisar identifierade omständigheter. Beslutet ska tillgängliggöras för allmänheten, men kan inte överklagas särskilt. Samråd ska även ske med de länsstyrelser, kommuner och andra myndigheter som berörs av planen, programmet eller ändringen.

Om BMP kan antas uppstå ska de omständigheter som talar för detta utredas i en miljökonsekvensbeskrivning, MKB. Det som framkommer i MKB ska integreras i planarbetet och handlingen ska samrådats i samband med planprocessen.

Kommunens bedömning

Kiruna kommun har (2021-02-15) upprättat en undersökning av betydande miljöpåverkan för aktuell detaljplan. Detaljplanens genomförande bedöms i undersökningen inte innebära betydande miljöpåverkan varför någon fullständig MKB inte behöver upprättas.

Länsstyrelsen har tagit del av undersökningen och meddelar i sitt yttrande (2021-03-09, *ärendebeteckning 402-7633-2020*) att de inte delar kommunens bedömning om att ett genomförande av planförslaget inte torde riskera att medföra sådan betydande miljöpåverkan att en särskild miljökonsekvensbeskrivning (MKB) inte behöver upprättas. Länsstyrelsen anser att planens genomförande kan innebära betydande påverkan på riksintressen för rennärings samt kulturmiljövården. Länsstyrelsen anser att det i övrigt är tillräckligt att redovisa planens konsekvenser i planbeskrivningen.

Beslut i frågan om miljöpåverkan

Kiruna kommun har efter undersökningen bedömt, i linje med länsstyrelsens yttrande, att ett genomförande av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan varför en MKB ska upprättas. I samband med att detaljplanen sänds ut för samråd fattar kommunen beslut i frågan om miljöpåverkan.

Avgränsningssamråd

Avgränsningssamråd om omfattningen av och detaljeringsgraden i MKB har genomförts med länsstyrelsen som meddelar i sitt yttrande (2021-06-15, *ärendebeteckning 402-7214-2021*) att de omprövat sin bedömning och inte längre anser att påverkan på rennärings behöver utredas i en MKB. Länsstyrelsen anser fortsatt att miljökonsekvensbeskrivningen behöver utreda påverkan på kulturmiljön.

Miljökonsekvensbeskrivning

En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har tagits fram av Tyréns, *MKB – Detaljplan för del av Riksgränsen 1:8, daterad 2021-09-23, rev. 2023-02-22*. En samlad bedömning av påverkan på miljön till följd av planförslaget samt jämförelsealternativet (nollalternativet) redovisas i planbeskrivningen nedan och MKB i sin helhet utgör även en bilaga till detaljplanen.

MKB:s nollalternativ

I det aktuella fallet är marken inom planområdet eller dess närhet inte detaljplanelagd, vilket i andra fall skulle vara den tydligaste beskrivningen av hur planområdet kan komma att utvecklas om det aktuella projektet inte genomförs. Då ingen detaljplan reglerar markanvändningen i området bedöms nollalternativet innebära att marken även fortsättningsvis utgörs av en asfalterad parkeringsyta, samt omgivande naturmark. Enligt kommunens översiktsplan pekas platsen ut för en eventuell helikopterlandningsplats. Annars bedöms befintliga förhållanden bibehållas.

Nollalternativet innebär således att kommunen kan följa intentionerna i översiktsplanerna samt att konkurrensen mellan byarna inom Torneträskbygden inte försvåras. Nollalternativet begränsar utvecklingen för handel och turism men innebär inte att en utveckling av områdets serviceutbud omöjliggörs.

Avstämning mot miljömålen

Inget av miljömålen bedöms påverkas på ett betydande negativt sätt. Ett genomförande av detaljplanen bedöms heller inte medföra direkt positiv påverkan. Beskrivningar av hur den planerade utvecklingen kan komma att påverka antagna miljömål där påverkan bedömts som obetydligt positiv eller negativ presenteras i MKB.

Samlad bedömning MKB

Detaljplanens genomförande innebär att en hårdgjord parkeringsyta som anses ianspråktagen i hög utsträckning kan bebyggas och inrymma funktioner för bland annat handel. Påverkan till följd av detta bedöms bli liten eller mycket liten då kulturmiljöns värden på den aktuella platsen bedöms låga till måttliga då de inte är präglande för utpekandet av riksintresset. Det största värdet ur ett riksintresseperspektiv ligger i det omgivande landskapet och genom en varsam utformning kan påverkan på landskapsbilden minimeras och risk för skada på riksintresset kulturmiljö undvikas. Planområdets storlek i förhållande till landskapet bedöms också utgöra grund för att påverkan är begränsad. De åtgärder som föreslås som skadeförebyggande bedöms tillräckliga för att säkerställa att riksintressets värden inte skadas på sådant sätt att läsbarheten av den historiska miljön försämras. Förändringen bedöms därmed inte innebära risk för påtaglig skada.

Sammanfattande miljöbedömning.

Miljöaspekt	Nollalternativ	Planförslaget
Kulturmiljö	Liten eller mycket liten negativ konsekvens	Liten eller mycket liten negativ konsekvens

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel som infördes med miljöbalken 1999 för att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor från till exempel trafik och jordbruk. En MKN kan anges som en halt eller ett värde (högsta tillåtna halt av ett ämne i luft, mark, eller vatten) men kan även beskrivas i ord.

MKN kan ses som styrmedel för att på sikt nå miljökvalitetsmålen. Det finns idag MKN för olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477), olika parametrar i vattenförekomster (SFS 2004:660), olika parametrar i havsmiljön (SFS 2010:1341) olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554) samt för omgivningsbuller (SFS 2004:675).

MKN för utomhusluft

Det finns svenska MKN för den högsta tillåtna halten i utomhusluft av kvävedioxid och kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, ozon, bensen, fina partiklar (PM₁₀ och PM_{2,5}), bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel och bly i utomhusluft.

Aktuellt planförslag bedöms inte påverka MKN för utomhusluft då den marginella ökning av trafik som planförslaget bedöms medföra inte är av sådan omfattning att påverkan förväntas ske.

MKN för vattenförekomster och havsmiljön

Vattenmyndigheterna (5 stycken) har det övergripande ansvaret att se till att EU:s ramdirektiv för vatten (vattendirektivet) genomförs i Sverige. Grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten har delats in i vattenförekomster för vilka bedömning har skett vilken ekologisk, kemisk eller kvantitativ status som vattnet har och vilka krav som ställs för att kunna upprätthålla och förbättra denna status.

Bottenvikens vattendistrikt är Sveriges nordligaste vattendistrikt och omfattar hela Norrbottens län samt större delen av Västerbottens län. Länsstyrelsen i Norrbottens län har utsetts till vattenmyndighet i distriktet. Vattendistriktet beslutade i december 2016 om (nya) MKN, åtgärdsprogram och förvaltningsplan för åren 2016-2021. Beslutande MKN innebär kortfattat att alla ytvattenförekomster ska uppnå eller behålla hög eller god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus samt att alla grundvattenförekomster ska uppnå eller behålla god kvantitativ status och god kemisk grundvattenstatus (om inte undantag har meddelats). Yt- och grundvattenstatusen får generellt inte försämrats.

Inget av distriktets vatten uppnår god kemisk status till följd av storskalig och långväga spridning av kvicksilver och polybromerade difenyletrar (PBDE, används bland annat som flamskyddsmedel), vilka sprids till miljön via läckage från varor, avfallsupplag med mera. Bortsett från dessa är det ett femtiotal vattendrag, sjöar och kustvatten som inte uppnår god kemisk status på grund av påverkan från olika tungmetaller och tributyltenn (TBT).

Vattenkvaliteten är överlag god inom distriktet, men vissa utmaningar finns att särskilt ta hänsyn till i samband med samhällsutvecklingen:

- Fysiska förändringar, exempelvis utvinning av energi, vägar, ökad produktionen inom jord- och skogsbruk som påverkar vattnen negativt. Fysisk påverkan är den vanligaste orsaken till att god ekologisk status inte nås i distriktet.
- Läckage av metaller och sura ämnen från sulfidjordar i kustområden, beroende av bland annat bearbetning och dikning.
- Storskalig påverkan från areella näringar, exempelvis genom gödsling, utdikning, ökad instrålning vid avverkning samt effekter från körskador i marken.
- Läckage av metaller från avslutad och pågående gruvverksamhet.
- Vattentäkter som saknar vattenskyddsområde eller där föreskrifter och skyddsområdets avgränsningar behöver revideras. I Bottenvikens vattendistrikt är det bara drygt 10 % av de allmänna vattentäkterna som har fullgott skydd.

Nuvarande status och MKN för berörda vattenförekomster (www.viss.lansstyrelsen.se, 2021-02-10):

Vattenförekomst	EU-CD	Ekologisk status/potential	Kemisk status	MKN Ekologisk status	MKN Kemisk status	Miljöproblem
Ytvattenförekomst: Vassijaure	SE759748-160013	Hög	Uppnår ej god	Hög ekologisk status	God kemisk ytvatten-status med undantag av kvicksilver/kviksilverföreningar och bromerad difenyleter.	Miljögifter till följd av atmosfäriskt nedfall.
Grundvattenförekomst: WA75583000	SE759346-629752	God kvantitativ status	God		God kemisk grundvattenstatus	

Enligt dagvattenutredningen kommer utveckling enligt planförslaget inte påverka huruvida normerna för god ekologisk eller god kemisk status kan uppnås/upprätthållas. Planområdet ingår inte i kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. Planområdet ligger heller inte inom vattenskyddsområde. Fastighetsägaren ansvarar för anordnande av vatten- och avlopp. Ansökan om enskilt avlopp ska behandlas av miljökontoret Kiruna kommun.

MKN för havsmiljön

Inget vatten som påverkar kustvatten/MKN berörs av aktuell utveckling.

MKN för fisk- och musselvatten

Ingen vattenförekomst som är utpekad som fisk- eller musselvatten enligt Naturvårdsverkets förteckning (NFS 2002:6) finns eller berörs av aktuell utveckling.

MKN för omgivningsbuller

MKN för buller bygger på ett EG-direktiv för buller som infördes i svensk lagstiftning i förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Enligt förordningen finns en skyldighet att kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram inom kommuner med ett visst antal invånare eller för vägar, järnvägar eller flygplatser för en viss mängd trafik. Detta för att säkerställa att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Med förordningen infördes även en miljö kvalitetsnorm för buller.

Miljö kvalitetsnormen avseende omgivningsbuller omfattar kommuner med fler än 100.000 invånare eller vägar, järnvägar eller flygplatser med en viss trafiktäthet. Kiruna kommun omfattas inte av den framtagna miljö kvalitetsnormen då kommunen inte uppnår den befolkningmängd som är gränsen för att normen ska gälla och trafiktätheten på närliggande vägar inte är tillräckligt hög.

GENOMFÖRANDEFRÅGOR

Tidplan

Detaljplanen bedöms kunna antas under andra kvartalet 2023.

Genomförandetid

Planens genomförandetid är 5 år från det datum planen vunnit laga kraft. Med genomförandetid avses den tid då fastighetsägarna har en garanterad rätt att bygga enligt detaljplanen. Under genomförandetiden får detaljplanen inte ändras utan att synnerliga skäl föreligger. Om detaljplanen behöver ändras eller upphävas under genomförandetiden har fastighetsägaren rätt till ersättning för förlorade rättigheter (exempelvis förlorad byggrätt).

Efter genomförandetidens utgång fortsätter planen att gälla, men den kan ändras eller upphävas utan att fastighetsägaren har rätt till ersättning.

Ansvarsfördelning och huvudmannaskap

Kommunen ansvarar för upprättandet av detaljplanen. Fastighetsägaren/exploatören ansvarar för genomförandet. Fastighetsägaren/exploatören bekostar och ansvarar för samtliga övriga åtgärder gällande byggande, drift och underhåll inom kvartersmark.

Ledningsnät för vatten, avlopp, el, värme med mera kommer inom kvartersmark att ägas och förvaltas av respektive fastighetsägare som även ansvarar för drift och underhåll inom den egna fastigheten. Fastighetsägaren ansvarar för drift och underhåll av dagvattenanläggningen inklusive dagvattenbiofilter. Utom fastighetsgräns ägs och förvaltas ledningsnät av respektive ledningsägare som även ansvarar för drift och underhåll av detta.

Detaljplanen reglerar ingen allmän plats.

Avtal

Ett planavtal har upprättats mellan Kiruna kommun och sökanden.

Lovplikt

Enligt 4 kap. 14-15 § plan- och bygglagen kan kommunen inom visa ramar besluta att minska eller utöka bygglovspliktens omfattning. Lättnader i bygglovsplikten får emellertid inte beslutas om bygglov krävs för att tillvarata grannars intressen eller allmänna intressen.

Det bedöms i aktuell detaljplan finnas anledning att reglera utökad lovplikt för bygglovsbefriade åtgärder. Syftet är att ytterligare begränsa bebyggelsen med hänsyn till områdets värdefulla miljö. För området krävs således bygglov för att:

- sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en skylt som har en area på högst 1,0 m², eller
- sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en ljusanordning.

Detta innebär att ovanstående byggnadsåtgärder prövas mot bestämmelserna i detaljplanen. Utökad lovplikt regleras med en generell bestämmelse i plankartan.

Fastighetsrättsliga frågor

Detaljplanens genomförande bedöms inte komma att innebära några fastighetsrättsliga konsekvenser.

Gemensamhetsanläggningar, servitut och andra rättigheter

I dagsläget finns inga gemensamhetsanläggningar, servitut eller andra rättigheter inom planområdet.

Detaljplanens genomförande bedöms inte komma att innebära att några gemensamhetsanläggningar, servitut eller andra rättigheter kommer att behöva bildas.

Ekonomiska frågor

Planekonomi

Exploatören/fastighetsägaren ansvarar för och bekostar upprättandet av detaljplanen och kostnader som härrör från exploateringen, till exempel projekteringskostnader, byggnationer och anläggningsarbeten.

Inlösen, ersättning

Ingen fastighet är föremål för inlösen.

Tekniska frågor

Behov av ytterligare utredningar

Inga ytterligare utredningar bedöms behövas i samband med planens genomförande.

Behov av kompletterande tillstånd

Inga kompletterande tillstånd bedöms behövas i samband med planens genomförande.

SAMRÅD/GRANSKNING

Efter samråd och granskning har inkomna synpunkter sammanställts i en samrådsredogörelse respektive ett granskningsutlåtande. Handlingarna har reviderats utifrån relevanta synpunkter.

Planfrågor diskuterades under hand med berörda.

MEDVERKANDE TJÄNSTEMÄN

Detaljplanen har upprättats av Tyréns Sverige AB i samråd med Kiruna kommun.

Kommunens tjänstemän

Monika Paleckaityte, planhandläggare

Planförfattare

Pethra Fredriksson, Johanna Smedberg, Amelia Hedström, Ulrika Bylund och Katarina Zickerman, Tyréns Sverige AB

KOMMUNLEDNINGSFÖRVALTNINGEN

Stadsbyggnadsavdelningen

Nina Eliasson
Planchef
Kiruna kommun